

BYGG MESTEREN

UTGAVE 0426 FAGTIDSSKRIFT FOR TØMRERFAGET
WWW.BYGGMESTEREN.AS

Brødrenes eventyroppdrag

TEMA

VAREBIL OG LOGISTIKK: NYE FORD E-TRANSIT CUSTOM AWD
NORDBØ BYGGER BILEN RUNDT VERKTØYET • ELBIL-SKEPTIKER BLE OVERBEVIST
DIESELEN KAN FORTSATT GÅ I MANGE ÅR • NYE ELEKTRISKE VAREBILER

Nyhet! Mataki XTREME Tape

KLIKK HER
FOR MER INFO

Når kravene til lufttetthet skjerpes,
er det ikke rom for kompromisser.

Mataki Xtreme Tape er utviklet for byggmestere som trenger
løsninger som holder – hver gang.

En tape. Alle tettesjikt. Hele året.

- Ideel helt ned til -20 °C
- Enkel montering - uten folie på baksiden
- Mindre avfall og mer effektiv arbeidsdag
- Fester til de fleste byggematerialer
- Utviklet for profesjonelle

Kort sagt: **En tøffere tape for tøffere krav.**

Les mer på
www.mataki.no

MATAKI®
Tettesjikt for tak, vegg og grunn

REDAKSJON

CHRISTOPHER KUNØE

Ansvarlig redaktør

Tlf: 917 63 644

E-post: ck@byggmesteren.as

BIDRAGSYTERE I DENNE UTGAVEN:

HARALD VINGELSGAARD
Journalist

GEORG MATHISEN
Journalist

KJETIL S. GRØNNESTAD
Journalist

PER BJØRN LOTHERINGTON
Journalist

RANDI GRETE KALSETH-IVERSEN
Journalist i OPP.no

ANNONSER

HILDE HOLTEKJØLEN

Tlf: 901 27 006

E-post: hilde@a2media.no

RONNY GRENBERG

Tlf: 907 63 984

E-post: ronny@a2media.no

PRODUKSJON

REDAKSJONEN AVSLUTTET: 3. sept.

NESTE UTGIVELSE: 19. oktober

GRAFISK UTFORMING: Jan Almås

TRYKK: Aksell

FORSIDEN

For første gang får andre se resultat av 30 års tre-skjæring på hytta til Kjell Inge Røkke i Oppdal.

Foto: Morgan Freløy

ABONNEMENT

INFO-SYS

Tlf: 24 07 70 57

E-post: byggmesteren@info-sys.no

ABONNEMENTSPRISER 2026

Papir + digital ordinær pris: kr 1 125,-

Papir + digital pensjonist/student/

medarbeider: kr 649,-

Digital ordinær pris: kr 940,-

Opplag: 4.111

Opplagskontrollert av

Fagpressens Mediekontroll

Antall lesere: 43.000

(Kilde: Kantar Fagpresse 2022)

Lavere byggekostnader? Snu på kommunenes gebyrer og tidsbruk

Boligbyggingen er på et historisk lavmål. Likevel blir det stadig dyrere og tregere å få lov til å bygge. På Arendalsuka lovte boligministeren å snu hver stein for å få ned byggekostnadene.

Vi ville sett under kampesteinen:

På ti år har det gjennomsnittlige kommunale gebyret for en enebolig økt fra 12.655 til 20.655 kroner – 63 prosent. I Bærum koster en slik søknad nå 66.960 kroner – over tre ganger landsgjennomsnittet.

Når selvkostprinsippet gjør at færre byggesaker fører til høyere gebyrer, virker systemet mot sin hensikt. Kommunene må kutte kostnadene når saksmengden faller – ikke sende regningen til dem som fortsatt vil bygge.

Her fortjener Ås ros. Som første kommune i landet betaler den frivillig tilbake byggesaksgebyrer fordi prisene ble uforholdsmessig høye.

Jada, gebyrene er bare en liten del av byggekostnadene. Målt mot Ventetiden blir de småpenger. For kommunene har

**«Ås har forstått
alvoret. Nå må
kommunene
og regjeringen
følge etter.»**

ikke bare skrudd opp gebyrene – de somler også mer og behandler 30 prosent færre saker enn for ti år siden.

Så vidt vi kan se har andelen fristbrudd økt siden 2015. Her er det ventetid som koster milliarder i renter, forsinkelser og tapte oppdrag. Også SINTEF peker på mer forutsigbare plan- og byggesaksprosesser som et av stedene der det er mest å spare.

Kutt i gebyrene, få fart på byggesakene og slutt å fylle systemet med nye papirkra.

Det er tre steiner som er vel verdt å snu.

CHRISTOPHER KUNØE
ANSVARLIG REDAKTØR

INNHold

NYHETER

- Ås først i landet - betaler tilbake byggesaksgebyr... **6**
På jobb for vestlandets tømre i 40 år..... **10**

REPORTASJER

- Brødrenes eventyroppdrag..... **16**
35 000 meter presisjon..... **27**

TEMA: VAREBIL OG LOGISTIKK

- Markus prøvekjører nye Ford E-Transit AWD..... **34**
Bygger bilen rundt verktøyet..... **38**
Dieselen kan fortsatt gå i mange år..... **44**
Elbil-skeptiker ble overbevist..... **46**
Salgstall: El har passert halvparten..... **47**
Den svært spesielle varebilen til Bertelrud..... **48**

TØMREREN

- Redder stort stabbur på Ullern gård..... **51**
Produktnyheter..... **58**

TRE BRØDRE VISER 16 FREM STORSLÅTT TRESKJÆRERARBEID

REDDER STORT STABBUR PÅ ULLERN GÅRD

TEMA: VAREBIL OG LOGISTIKK

BYGGER VAREBILEN RUNDT VERKTØYET

KLIKK HER
FOR MER INFO

GILJE eXtra YTTERDØR

10 års produktgaranti

Les mer her:

GILJE®

– Vi kan ikke ha det sånn at innbyggerne skal betale regningen uansett hva det koster, sier Ås-ordfører Bengt Nøst-Klemmetsen (H). (Foto: Byggmesteren)

Ås først i landet – betaler tilbake byggesaksgebyr

Ås kommune tilbakebetaler frivillig 2,4 millioner kr etter at byggesaksgebyrene skjøt i været. Ordfører Bengt Nøst-Klemmetsen og byggmester Sindre Sandberg mener kommunen gjør det eneste riktige.

AV CHRISTOPHER KUNØE
CK@BYGGMESTEREN.AS

– Vi kan ikke ha det sånn at innbyggerne skal betale regningen uansett hva det koster, sier Ås-ordfører Bengt Nøst-Klemmetsen (H) til Byggmesteren.

Kommunen har i sommer tilbakebetalt 2,4 millioner kroner til byggesøkere kraftige gebyrøkningen i 2025. Satsene er justert ned, og byggesaksavdelingen må tilpasse kostnadene til synkende byggeaktivitet og gebyrinntekter.

Et eksempel som fikk lokalpolitikere i

Ås til å reagere, var at det nå kostet 15.000 kroner for å søke om pipe.

– Vi så plutselig at gebyrene hadde skutt i været for å søke om ganske små tiltak. Både innbyggerne og vi politikere i Ås mener at slike priser ikke står i forhold til kostnaden for å behandle søknaden, sier Nøst-Klemmetsen.

HAR SELV FÅTT PENGER TILBAKE

Byggmester Sindre Sandberg i Frank Kristiansen AS er blant dem som nå har fått penger tilbake fra Ås. Beløpet var like

sammenlignet med gebyrene kundene deres har betalt tidligere.

– Vedtaket gjaldt jo for 2025. Ikke 2024 da vi søkte, og heller ikke tidligere saker. Så vi har mange gebyrer fra før som vi ikke har fått noe tilbake for, sier Sandberg.

For det er kundene hans som betaler.

– Det er jo ikke Frank Kristiansen AS som betaler gebyrene. De lempes dessverre over på kundene våre – som får mindre penger igjen å bygge for, sier byggmesteren som mener at et avslag heller ikke gjør søknaden billigere.

– Du betaler gebyr selv om du får avslag. Så kommer kanskje en ny arkitektregning, et mangelbrev og mer arbeid. Det brukes ressurser på begge sider hele tiden – dette er unødvendige kostnader som har fått løpe løpsk alt, alt for lenge, fastslår Sandberg.

FÆRRE BYGGESAKER

– SAMME KOSTNADER

Byggesaksgebyrene skal dekke kommunens kostnader etter selvkostprinsippet. I Ås ble forskjellen veldig tydelig da byggeaktiviteten falt.

– Vi hadde en periode med mye jobb, mange reguleringsprosesser og mange tunge søknader fra store utbyggere. Kommunens byggesaksavdeling hadde god bemanning. Så synker aktiviteten, og man sitter igjen med den samme kapasiteten og den samme kostnaden. Da stiger gebyret, forteller Nøst-Klemmetsen.

Han sammenligner med en privat bedrift som mister oppdrag.

– I en privat bedrift ville du sørget for å ha riktig bemanning i forhold til inntektene. Det er ingen incentiver i kommunene for automatisk å se hvordan vi kan sørge for at disse gebyrene blir lavest mulig.

Tilbakebetalingen skyldes ikke at kommunen mener søkerne ble fakturert utover beregnet selvkost.

– Oppfatningen hos innbyggerne er at de har betalt for mye. Det har de egentlig ikke. De har betalt det de skal i henhold til kommunens kostnader til byggesak og håndtering av søknader, forklarer ordføreren.

Det politiske flertallet i Ås kommune-styre mente likevel at kostnadene – og dermed gebyrene – var blitt for høye.

– VI HADDE IKKE FULGT MED I TIMEN

Gebyrregulativet vedtas av politikerne, og ordfører Bengt-Klemmetsen erkjenner at de reagerte for sent. Etter oppslag i lokal-

avisen ble det fart på saken i fjor.

– Avisene fungerer godt på den måten. Man blir gjort oppmerksom på ting man ikke har fulgt med på. Og vi hadde ikke fulgt med i timen. Det hadde ingen gjort politisk i Ås, sier ordføreren.

Da gebyrene kom på den politiske dagsordenen, bestemte kommunen seg for å redusere dem og sette av penger til tilbakebetaling.

– Vi fant ut at vi ikke kan ha det sånn at innbyggeren skal betale regningen uansett hva det koster, sier Nøst-Klemmetsen.

Kommunen satte av rundt 2,4 millioner kroner som skulle betales tilbake til søkere.

– Vi tok en prosentrabatt på alle disse gebyrene. Vi brukte det skjønnnet vi kunne bruke der, konstaterer Nøst-Klemmetsen.

MÅ AUTOMATISERE ENKLE BYGGESAKER

Byggmester Sandberg håper at kommunene snart kan redusere sine gebyrsatser og sakstid ved at enkle og regelstyrte byggesaker behandles automatisk.

Byggmester Sindre Sandberg mener at for mange kommunale oppgaver belastes byggesaksgebyrene. (Arkivfoto: Byggmesteren)

Han trekker fram Nesodden kommunes digitale løsning for søknader om bl.a. piperehabilitering og viser til andre offentlige søknadsordninger der dokumentasjon leveres digitalt og svaret kommer raskt når kravene er oppfylt.

– Det er veldig mange tiltak hvor søkere ikke går seg bort. Her tror jeg samfunnet kan spare veldig mye på automatisert saksbehandlingsprosess, sier byggmesteren som tror den største besparelsen for byggekostander ligger →

OTRETEK.

Produkter utviklet for et proffmarked med behov for fleksibilitet, høy kvalitet og klare krav til varig holdbarhet

Komplette løsninger i tre til ditt prosjekt

Vegg og Himling

Akustikk

Spesialinnredning

KLIKK HER
FOR MER INFO

www.otretek.no - Tlf.: 72 40 46 00 - post@otretek.no

i arbeidet med selve byggesaken.

For arkitekter, rådgivere og byggmestere må bruke stadig mer arbeidstid på selve byggesaken.

– Vi bruker alt for mye tid på papir og dokumentasjon. Når vi diskuterer hvor det kan kuttes i byggekostander, mener jeg at her er det veldig mye å hente på å gjøre ting smidigere og lettere, sier den erfarne boligbyggeren.

– Man putter på altfor mange oppgaver i gebyrregulativet, og da blir gebyrene ekstremt dyre i forhold til hva de skulle vært.

TVANG GEBYRET NED FRA 750.000 TIL 300.000

Sandberg har flere ganger klaget på kommunale byggesaksgebyrer. I et prosjekt med 25 boliger fikk utbyggeren et gebyr på rundt 750.000 kroner. Etter mye arbeid med saken ble det redusert til rundt 300.000 kroner.

Da denne gebyrsaken kom opp i kommunestyret (Frogn) sto Arbeiderpartiet og Høyre på hver sin side. Ifølge Sandberg argumenterte Arbeiderpartiets representant mot å ettergi gebyret, siden kommunen da kunne bli nødt til å gjøre det samme for andre søkere.

– Høyre svarte: «Ja, men da har vi gjort feil i flere saker, og da må vi jo rette opp dem også.» Så svarer Arbeiderpartiet: «Det har ikke vi råd til». Da blir jeg matt, sier Sandberg.

Vanlige byggesøkere klager langt sjeldnere, mener byggmesteren.

– Når du er innbygger i en kommune,

Byggmester Sindre Sandberg i Frank Kristiansen AS har oppført flere hundre boliger i Frogn, Ås og på Nesodden. (Arkivfoto: BM)

Gebyrnivået er fastsatt og skal ikke økes selv om antallet byggesaker faller. – Der skal gebyrene ligge i 2026 og 2027, sier ordfører Bengt Nøst-Klemmetsen. (Foto: BM)

har du sjelden lyst til å klage på den. De fleste private søkere vil bare ha saken behandlet til minst mulig kostnad og uten noen krig, sier Sandberg som flere ganger rådet kunder til å klage.

– Jeg sier til dem at akkurat denne saken kan du klage på. Men de aller fleste sier «nei, jeg betaler». Klart de er sure, men de betaler kommunen.

Slike klager blir også offentlig korrespondanse.

– Skriver du et brev, setter navnet ditt på det og sender det til kommunen kommer du på offentlig postliste. Da er veien kort til oppslag i lokalavisa og det er få som syns det er behagelig, forklarer byggmesteren.

– ÅS HAR GJORT ET FANTASTISK VEDTAK

I Ås slipper den enkelte byggesøkeren å ta slike gebyrkamper de nærmeste åra. Kommunen har redusert gebyrene og betalt tilbake på eget initiativ.

– Jeg synes Ås kommune har gjort et fantastisk vedtak. Det er et politisk flertall som tør å utfordre seg selv og sier at dette skal være skikkelig, sier Sandberg som mener at vedtaket gir et mindre konfliktfylt forhold mellom kommune og byggenæring.

Nøst-Klemmetsen mener også andre kommuner bør se på kostnadene når antallet byggesaker faller.

– Da må kommunene skalere opp eller ned driften i henhold til det de kan få inn av gebyr. Alle – særlig det offentlige – må nå sette tæring etter næring, sier ordføreren og fortsetter:

– Vi som jobber for innbyggerne må forstå at det er de som tar regningen. Den må være rimelig i forhold til reelle kostnader, det er helt vesentlig, sier ordfører Nøst-Klemmetsen i Ås kommune. ■

UNIVERSAL ELASTISK INNEN- OG UTENDØRS SILIKONFUGEMASSE

med minimal krymp og høyeste
verdi soppmotstand

Finnes i fire forskjellige farger:
ANTRASITT | LYS GRÅ
HVIT | TRANSPARENT

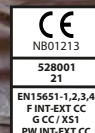
Fullsertifisert for:

- ☒ Våtrom
- ☒ Gangtrafikkerte arealer
- ☒ Fasader
- ☒ Glass

XEALPRO

NEW GENERATION

Tec7 og 101-produktene finnes hos byggevare-, jernvare-, flis-, vvs-, el- og fargeforhandlere

relekaibutikk.no

... en smartere måte å isolere tak på.
Glava Robust kombinerer lav vekt,
færre deler og enklere logistikk.
Det gjør at jobben flyter bedre fra første
løft til ferdig tak. Et lett og solid grunnlag,
for norske forhold.

— Se opp for ...

KLIKK HER
FOR MER INFO

På jobb for vestlandets tømrere i 40 år

– Servicekontoret har vært en fantastisk arbeidsplass. Her har det skjedd noe hele tiden, sier Inge Unneland Bauge. (Foto: Byggmesteren)

BERGEN: Etter en mannsalder som leder for Byggmestrenes Servicekontor går Inge Unneland Bauge av. 68-åringen har fulgt tusenvis av lærlinger til svennebrevet, holdt byggmesterne samlet og sørget for at de ble hørt av politikerne.

AV CHRISTOPHER KUNØE
CK@BYGGMESTEREN.AS

Inge Bauge begynte ved Byggmestrenes Servicekontor i 1987. Siden har opplæring, organisasjonsarbeid og byggmesternes interesser vært arbeidsgangen hans. Nå overtar Morten Gundersen som daglig leder. Bauge fortsetter foreløpig som konsulent.

– JEG VAR IKKE NOE SKOLELYS

Veien inn i tømrerfaget begynte tidlig. Foreldrene kom fra gård, faren var elektriker og Bauge likte seg bedre med verktøy enn med skolebøker.

– Jeg var ikke noe skolelys. I karakterboken min står det: «Inge har kvikksølv i baken». Jeg var jo en rampegutt som holdt på med mye annet enn skolearbeid, forteller Bauge.

PÅ YRKESSKOLEN SNUDE DET

– Da begynte jeg å få ordentlige karakterer. Vi elevene bygget selv en enebolig på de månedene vi gikk på skolen. Det var jo

helt fantastisk. Da fikk jeg utøve det som jeg likte.

Læreplassen fikk han hos byggmester Johs Norvik i Fana. Senere tok Bauge mesterutdanning og startet egen byggmesterbedrift med fem ansatte, blant dem to lærlinger.

I 1987 oppsøkte han opplærings- og

laugskontoret for å høre om ledige lokaler. I stedet fikk han vite at mannen som drev kontoret skulle slutte.

– Det var jo kanon for meg, for da kunne jeg være i miljøet. Jeg var jo medlem, hadde lærlinger der og stortrivdes i lauset. Så da var valget egentlig ganske greit. ➔

Foto: Byggmesteren

– Inge har vært en dreven brobygger mellom oss byggmestere og samfunnet, heter det på det siste styremøtet i Byggmestrenes Servicekontor som ledes av Inge Bauge.

Form, farge og overflate for ethvert tak

Wienerberger har et stort utvalg av keramiske takstein. Alt fra moderne tekniske modeller til autentiske 1800-talls format, inkludert ekte hollandsk glasert. Alle modellene leveres med et komplett program av delestykker og tilbehør.

Koramic

KLIKK HER
FOR MER INFO

wienerberger.no

Opplev flere farger og former på vår hjemmeside.

VHV Vario

Madura

Datura

Alegra

OH Classic

W wienerberger

GENERASJONSSKIFTE I SERVICEKONTORET: Styreleder Walter Nordstrand (t.v) i Byggmesterforbundet region Vest er glad for at yngre krefter overtar: Fra venstre avtroppende daglig leder Inge Unneland Bauge, ny daglig leder Morten Gundersen, ny opplæringsleder Eirik André Ekren og avtroppende opplæringsleder Jarl Erik Fosse. (Foto: Byggmesteren)

kommunedelplanen i Bergen.

– Det var 150 i salen og ingen byggmestere. Hvor skal vi bygge, hva skal vi bygge og hvordan skal vi bygge? Jeg synes det er viktig å være til stede i slike prosesser – ellers er det ingen andre som snakker for håndverksfagene, sier han.

Gjennom årene har Bauge brukt mye tid på kontakt med kommunen, politikere og andre deler av byggenæringen.

– Vi må tenke politikk, men ikke parti-politikk, sier byggmesteren som har takket nei både til høyre og venstre i lokalpolitikken.

På Bauges siste styremøte trekker de lokale byggmestrene fram hvordan han og Servicekontoret har holdt dem orientert om det som skjer i faget og i Byggmesterforbundet.

– Når du da drar det videre inn mot landsmøter, så visste vi litt mer enn de andre, så vi kunne være med og bestemme.

Byggmesteren mener det gode samarbeidet i Bergen også er blitt lagt merke til utenfor byen.

– Resten av Norge, eller laug, har sett til Bergen spesielt. For her har vi jobbet godt, fastslår Bauge.

FORTSETTER LITT TIL

I juni ble Bauge utnevnt til æresmedlem i Byggmesterforbundet for mer enn 40 års innsats for byggmesternæringen, organisasjonsarbeidet og tømmerfaget på Vestlandet.

Som oldgesell ved Svennegildet har han også ledet

prosesjonen i Håkonshallen når nye fagarbeidere får fag- og svennebrevene sine.

Nå skal Morten Gundersen finne sin egen måte å lede Servicekontoret på. Det er Bauge selv opp tatt av.

– Han må glemme alt jeg har gjort. Han må gjøre det på sin måte. Han må representere der han føler han kan bidra.

Bauge blir med videre en stund som konsulent. Etter nesten 40 år oppsummerer han selv hva arbeidet har handlet om:

– Vi skal ikke berike oss selv. Vi skal berike tømmerfaget og medlemsbedriftene våre. Det er jobben vår, sier Inge Bauge i Bergen. ■

FRA 110 TIL NESTEN INGEN LÆRLINGER

Bauge kom inn midt i jappetiden. En høst skrev kontoret 110 nye lærekontrakter. Så traff byggekrisen Bergen og lærlinginntaket stupte.

Siden har både markedet og fagopplæringen vært gjennom store endringer. Da Servicekontoret feiret 40-årsjubileum i 2018, hadde 3.345 tømmerlæringer avlagt svenneprøven gjennom kontoret. I år er 146 nye læringer tatt inn.

– Når vi har oppfølgingssamtaler, trivselssamtaler og alt mulig, må det være tømmerfaget som er styrende. Sånn at vi ikke mister basisen.

Bauge mener overgangen fra skole til arbeidsliv er blitt vanskeligere. Kontoret har derfor brukt mye tid på hvordan bedriftene tar imot de unge.

– Ta dem med på kontoret, fortell om bedriften. Hvilke prosjekter har vi nå, hvilke prosjekter har vi fremover? Det går an å være litt mer proff på det.

FRYKTER AT PAPIRET BLIR VIKTIGERE ENN HÅNDVERKET

Bauge er mer bekymret for en annen utvikling. Han mener dokumentasjon, kontroll og juss får stadig større plass på bekostning av praktisk fagkunnskap.

– Jeg føler at vi fjerner oss fra tømmerfaget. Det viktigste er ikke at du kan spikre en plate eller slå sammen. Det viktigste er

at du har lest monteringsanvisningen og krysset av. Men om døren går eller ikke, det er ikke det viktigste.

Den samme utviklingen mener han nå treffer opplæringskontorene. Servicekontoret har drevet med fagopplæring siden 1978, men må etter de nye reglene gjennom nye godkjenningsprosesser.

– Vi har drevet dette i 50 år. Og nå er vi ikke gode nok lenger? Det er blitt for mye juss, konstaterer Bauge, som i de siste ti åra har registrert stadig flere tvister og prosesser der dokumentasjon og byråkrati trumfer håndverkerens kompetanse.

– Akademia har fått for stor makt i hele samfunnet slik at papirflyttingen overtar for sunn fornuft og godt håndverk. Jeg synes det er feil vei å gå, advarer Bauge.

VIL HA BYGGMESTERNE MED

Bauge har ledet Byggmesterforbundet Region Vest, sittet i styret i Bygningsgruppen i Bergen Næringsråd i 25 år og vært involvert i Fair Play Bygg Vestland.

Samme morgen som han leder sitt siste styremøte på Servicekontoret, har han vært på møte om den nye

BAUGE OPPSUMERER SELV
HVA ARBEIDET HAR HANDLET OM:
«Vi skal ikke berike oss selv. Vi skal berike tømmerfaget og medlemsbedriftene våre. Det er jobben vår.»

- Skal fortsette det gode arbeidet

- Det viktigste er å fortsette det gode arbeidet som allerede er gjort, sier Morten Gundersen, som overtar som daglig leder i Byggmestrenes Servicekontor etter Inge Bauge.

35-åringen fra Bergen kommer til Servicekontoret med bakgrunn som tømrer og flere års erfaring fra arbeid med lærlinger. Gundersen er bosatt på Askøy og startet selv yrkeslivet som lærling hos byggmesterbedriften K.A. Løvik.

Der arbeidet han i ti år og fikk tidlig erfaring med å jobbe sammen med og lære opp yngre tømrere.

- Vi gikk gjerne i mindre arbeidslag på rehabiliteringsprosjekter, med to svenner og en lærling eller én svenn og en lærling. Jeg syntes det var veldig givende å holde på med lærlingene.

Senere tok Gundersen teknisk fagskole på deltid. Interessen for fagopplæring førte ham videre til Byggmestrenes Service-

NY SJEF I STOLEN: Morten Gundersen overtar etter Inge Unneland Bauge. (Foto: BM)

kontor, hvor oppfølging av lærlinger og medlemsbedrifter ble en viktig del av jobben.

VIL IKKE SNU OPP NED PÅ KONTORET
Når han nå overtar den daglige ledelsen, varsler Gundersen ingen stor kursendring.

- Det er ikke noe behov for oss å gå inn og markere med en haug med endringer i begynnelsen.

På sikt ser han likevel muligheter for blant annet å gjøre Servicekontoret mer digitalt. Først vil han videreføre arbeidet som Bauge og kollegene har bygget opp gjennom mange år.

- I all hovedsak handler det om å fortsette å være en god samarbeidspartner for bedriftene våre, sier Gundersen.

Overgangen blir heller ikke brå. Bauge skal i første omgang fortsette som konsulent og bistå den nye lederen.

- Heldigvis er Inge med en stund videre og kan være behjelpelig med ting jeg ikke har kjennskap til. Det gjør denne overgangen lettere, sier ny daglig leder Morten Gundersen i Bergen.

- Nå får jeg hundregangeren i ansvar, sier Morten Gundersen, som går fra oppfølging av lærlinger til å lede Byggmestrenes Servicekontor. ■

Choice of Professionals

WORK AT PRO SPEED.

QUICK TACK – FASTER. BETTER. STRONGER.

Som profesjonell håndverker er tiden ofte din mest verdifulle ressurs. Det vet vi i Dana Lim. Og det var nettopp deg vi tenkte på da vi utviklet vårt monteringslim: Quick Tack. Med raskt umiddelbart grep på nesten alle materialer, både inne og ute, sørger hurtigherdende Quick Tack for at du får jobben gjort på null komma niks. Du har vel bedre ting å bruke tiden på?

– Besøk på byggeplass gir oss bedre dialog og mer kunnskap om kundenes behov, sier Nicolai Dammyr i Byggmesterforsikring som nylig besøkte tømrmester Joachim Engelsvoll-Hage i Frank Kristiansen AS. (Foto: Byggmesterforsikring og Frank Kristiansen AS)

VIL FORSTÅ BYGGEPLASSER FØR SKADE SKJER:

– DET VIKTIGSTE ER GOD DIALOG OG Å HA EN PLAN BAK

De fleste forsikringsselskaper befarer ikke byggeplassen før de har en skadesak. Byggmesterforsikring vil heller se hvordan skader unngås. Derfor besøkte de Frank Kristiansen AS på Nesodden.

– Jeg tror det er mye å lære av at vi ser hvordan Byggmesterforsikring jobber, og at de ser hvordan vi jobber, sier tømrmester Joachim Engelsvoll-Hage.

VIKTIG Å KUNNE SNAKKE MED FOLK PÅ KREVENDE REHABILITERINGER

I Drøbak er Frank Kristiansen AS i gang med en omfattende rehabilitering. Kunden bor fortsatt i huset mens taket skiftes og kjelleren bygges om.

– Her setter vi oss ned med både kunde og underleverandører for å koordinere hva som skal gjøres og i hvilken rekkefølge, sier tømrmester Joachim Engelsvoll-Hage som leder arbeidene.

Risikoen for skader på bygget, utstyr og ansatte er åpenbar i slike prosjekter. Men mesterbedriften har gode rutiner for å avverge kostbare feil.

– Alle må vite hva som skjer til enhver tid. Det viktigste er god dialog og en plan bak, forklarer Engelsvoll-Hage. Han tror at gode forsikringer blir til på samme måte.

– Frank Kristiansen AS har vært kunde hos Byggmester-

– At Byggmesterforsikring kommer på besøk, viser at de tar vår arbeidsdag og risikoer på alvor, mener tømrmester Joachim Engelsvoll-Hage. (Foto: Byggmesterforsikring, Privat)

forsikring i mange år. Fordi vi da kan ringe eller møtes hvis det er saker som må diskuteres. Det er greit at ikke alt må gjøres via en app eller en nettside.

– Vi opplever at BMF er hjelpsomme og stiller opp når vi trenger hjelp.

Nicolai Dammyr, advokat og leder av skadeavdelingen i Byggmesterforsikring, mener at deres satsing på personlig kontakt er kjempeviktig:

– Kjernekundene våre driver med bygg hver eneste dag. For å møte dem på deres nivå, må vi forstå mer av byggeprosessen, risikobildet og utfordringene de møter på underveis i prosjektene.

Nå vil selskapet, som forsikrer byggmester- og entreprenørbedrifter over hele landet, komme enda tettere på kundenes hverdag.

– Og mens tendensen hos våre konkurrenter er at de distanserer seg fra kundene med automatiserte løsninger og begrenset telefontid, skal vi være en motvekt: vi skal være enda mer tilgjengelige og tettere på våre kunder. I hovedsak skal du få tak i oss når du er på jobb, vi skal forstå problemstillingen og være en kundesentrert aktør.

VIL LÆRE AV DE GODE BYGGEPLASSENE

Byggmesterforsikring besøker byggeplasser der ting fungerer.

– Normalt har vi sendt ut takstmenn eller snakket med kunden for å få opplysninger av relevans for skadeoppgjøret. Og det er tilstrekkelig for å gjøre et ok skadeoppgjør. Men vi fant ut at vi vil se hvordan byggmestrene jobber for å unngå at skadene oppstår, og å se risikoer fra kundens perspektiv med egne øyne. Det er av betydning å kjenne til hvordan de planlegger arbeidet, hvilke vurderinger de gjør og hvilke risikoer de håndterer hver

– Forsikring handler selvfølgelig om riktig pris og riktige dekninger. Og om tilgjengelighet og forståelse – å ha noen å diskutere risiko med og noen som forstår prosjektene du jobber med, sier Nicolai Dammyr. (Foto: BMF)

eneste dag. Derfor ønsker vi å besøke flere kunder fremover for å øke vår forståelse for byggmesternes hverdag. For skal vi være gode på rådgivning og skadeoppgjør, må vi forstå hvordan kundene våre faktisk jobber, sier Dammyr.

Tørmremester Engelsvoll-Hage mener at BMF er inne på rett spor: – Jeg tror det er mye å lære av at vi ser hvordan BMF jobber, og at de ser hvordan vi jobber. Vi forstår ikke arbeidsdagene til hverandre via en skjerm eller app, fastslår han.

RIKTIG DEKNING NÅR SKADEN FØRST SKJER

– Det er først når skaden skjer at kunden virkelig får testet forsikringen sin. Da ser vi hvor viktig riktig dekning og håndtering er. Men riktig håndtering får man først dersom selskapet har en helhetlig forståelse av hendelsesforløpet og prosjektet som ligger bak, sier Dammyr.

TILPASSENDE SKADEFORSIKRINGER FRA BYGGMESTERFORSIKRING

ANSVARSFORSIKRING

Dekker bedriftens erstatningsansvar dersom arbeid eller tjenester påfører kunder eller andre skade.

BYGG- OG ANLEGGSFORSIKRING

Dekker skader på bygg, materialer og arbeider under oppføring, rehabilitering eller ombygging.

BIL- OG MASKINFORSIKRING

Dekker servicebiler, varebiler, tilhengere og maskiner som brukes i virksomheten.

VERKTØY- OG UTSTYRSFORSIKRING

Dekker tyveri og skader på verktøy og arbeidsutstyr.

YRKESKADE- OG PERSONFORSIKRINGER

Gir økonomisk trygghet dersom ansatte blir utsatt for ulykker eller skader i arbeidstiden.

Derfor velger mange byggmestere Byggmesterforsikring:

- Fungerer som totalleverandør og eneste kontaktpunkt for byggebransjens forsikringsbehov
- Forsikringsløsninger utviklet for bygg- og anleggsbransjen
- Tilbyder av garantier etter bustadoppføringslova og NS-kontrakter
- Formidler pensjon
- Kunnskap om byggmesterbedrifters hverdag
- Bygningskyndig kompetanse i skadebehandlingen
- Direkte kontakt med saksbehandlere
- Fokus på forebygging, risikoforståelse og riktige skadeoppgjør
- Heleid av Norges Byggmesterforbund.
- Bidrar til en seriøs bransje ved å inngi relevante høringsvar

Se mer på bmf.no/forsikring

Nå er BMFs mål å bli enda bedre på forsikring og dekning: De vil være førstevalget for alle som bygger Norge.

– Skal vi oppnå det, må vi bli enda bedre på tilgjengelighet, rådgivning og dekning, og vi må forstå hvordan kundene våre jobber. Derfor ønsker vi å være tett på bransjen og å lære mer om utfordringene de møter ute på byggeplassene.

– Bedriftsbesøk er noe våre rådgivere har gjort mye av, og som vi skal fortsette med. Vi lærer mer og kommer tettere på bransjen av å dra ut og se hvordan kundene våre jobber. Det som er nytt nå, er at også vår skadeavdeling vil dra ut på besøk.

– Vi gleder oss til å besøke flere byggmesterbedrifter i tiden som kommer, sier Nicolai Dammyr i Byggmesterforsikring. ■

**BYGGMESTER
FORSIKRING**

WWW.BYGGMESTERFORSIKRING.NO

*Iver, John og Sigmund
Bjørndalsæter foran
den nye inngangen til
Kjell Inge Røkkes hytte.*

Brødrenes eventyr-oppdrag

For første gang viser Kjell Inge Røkke fram det storslåtte treskjærerarbeidet brødrene John, Iver og Sigmund Bjørndalsæter har utført på hytta gjennom nærmere tredve år.

TEKST **RANDI GRETE KALSETH-IVERSEN**
FOTO **MORGAN FRELSØY**

Artikkelen sto først i lokalavisa OPP i Oppdal

– Av alt brødrene Bjørndalsæter har gjort vil portalen være det som blir stående igjen etter dem som det mest unike, sier Kjell Inge Røkke til OPP.

OPP har som første avis fått et eksklusivt innblikk i det enorme arbeidet som er gjort av de tre håndverkerne, som ble hyret inn av Røkke da han startet planleggingen av hyttetunet før årtusenskiftet.

I 1999 fikk treskjærerne i oppdalsfirmaet det første oppdraget med å skjære ut vindskier og søyler til Røkkes hytte i Stølslia i Oppdal.

Det skulle bli mye, mye mer.

Nå, 27 år senere, har de tre brødrene satt punktum for et håndverkseventyr der de har smykket ut store deler av hyttetunet fra innerst til ytterst.

Nylig avsluttet de oppdraget med å skjære ut og montere en over fire meter høy portal, som omgir en av hovedinngangsdørene i tunet.

Alt arbeidet har vært strengt hemmelighold. Med unntak av bilder tatt i forbindelse med Lars Gisnås sin bok Hundre år i Oppdal i 2004, har ikke Røkke tillatt at noen bilder fra hans private hyttepalass har kommet ut i mediene.

Men nå har Røkke gitt de tre treskjærerbrødrene adgang til å vise leserne av OPP litt av det de har gjort.

Selv om de har satt punktum for arbeidene i hyttetunet, har også ekstremværet Amy ført til mer arbeid for Røkke for treskjærerne. Mer om det senere.

KONKURRENTENE SNAKKET DEM NED

Arbeidene med hyttetunet i Stølslia har pågått i flere omganger; først hovedoppdraget da den første hytta ble bygget rundt 1999, deretter ytterligere et byggetrinn, før det ble igangsatt planer om en større ombygging og renovering på det 20 år gamle tunet i 2019.

– Før vi fikk det første oppdraget var det noen som forsøkte å snakke oss ned og ta jobben selv, forteller John Bjørndalsæter. Det ble hevdet at de tre ikke kunne skjære i dragestil.

Daglig leder i Vikinglaft, Roar Myrhaug visste råd. Vikinglaft hadde fått oppdraget med å sette opp hovedhytta i tunet, og Myrhaug og prosjektleder Kjell Håvard Nilsen foreslo at brødrene kunne skjære ut noen prøver de to kunne ta med til et møte med Røkke i Oslo.

– Vi fant et mønster av en dør i dragestil og skar ut noen prøver i løpet av natta, sier Sigmund Bjørndalsæter (76).

– Vi skar på skift, legger Iver Bjørndalsæter (76), til. Det var bare plass til to treskjærere samtidig på hvert emne. De ble akkurat ferdige med prøvene da toget til Myrhaug og Nilsen gikk.

Nå gikk det en tid der de levde i uvisse før tilbakemeldingen kom. Så kom beskjeden. ➔

– Det skulle være skjæring overalt, men det gikk ikke an å lage mønster og skjæring på tre sider. Da fikk vi lagt inn at det ble rundet på utsiden slik at mønsteret gikk rundt, forklarer John.

Under møtet hadde Røkke sett på alle forslagene han hadde fått, plukket ut prøvene fra Oppdal, og sagt: – De som har skåret ut disse, skal ha oppdraget.

Slik ble det.

– Det var en spennende start, kommenterer John nøkternt.

SKAP NOE NYTT

Det var arkitekt Finn Sandmæl som hadde tegnet den opprinnelige hytta, men dragestilen i dekoren var det John Bjørndalsæter (80) som tegnet.

I begynnelsen kunne det oppstå gnisninger mellom arkitekter og treskjærere, men det ordnet seg fint da brødrene fikk direktekontakt med Kjell Inge Røkke.

– Fra den dagen løste alt seg, sier Sigmund når han ser tilbake på den litt turbulente perioden.

– Kjell Inge forstod at direkte dialog var nødvendig, og snart gikk alt på skinner, der vi hadde jevnlig møter med ham. Han har vært helt enestående å ha med å gjøre, roser han.

Oppdalskunstneren Sivert Donali (1931–2010) var innom verkstedet og påpekte at treskjæring som dekor hadde stått stille de siste 100 årene. «Dere må tenke nytt, skape noe nytt», sa han. Det var også oppdaget fra Røkke.

– Etter å ha sett de første tegningene sa Kjell Inge at han ønsket motivene frodigere, forteller Sigmund, og legger til at Røkke ønsket bladverk flettet inn i utskjæringene, rundt

Flotte kommoder med utskjæringer står i Kjell Inge Røkkes spisestue i hytta i Stølslia.

den norrønske dragen.

– Han hadde lest seg opp, det var helt imponerende hva han hadde satt seg inn i av faget, og han hadde mange ideer.

Storebror John påpeker at Røkke hadde vært på kontinentet, og var inspirert.

– Han var med og drodlet rundt hva som skulle skje og hva som ble gjort. Han har vært veldig detaljorientert, legger Sigmund til.

RESPEKT FOR RØKKE

Det er tydelig at de tre har stor respekt for mannen som har vært hovedoppdragsgiveren deres i en mannsalder.

– Kjell Inge har en egen evne til å huske alt som blir sagt på møter. Om det er gått fire år så husker han likevel alt. Han har en imponerende evne til å sette seg inn i ting, og det er jo ikke det at han ikke har annet å tenke på, sier Sigmund.

– Han har en hukommelse som går utenpå de fleste, sier Iver.

Samtidig var arbeidsgiveren interessert i at arbeidet skulle gjøres på beste vis.

– Han sa til oss at vi skulle gjøre det beste vi noen gang har gjort, sier John.

De tre fikk beskjed om å være nøye, og at det ikke spilte noen rolle om det gikk med mye tid på det. «Bruk den tiden dere trenger,» var beskjeden fra Røkke. ➔

REVOLUSJONERER VÅTROMMET

- Nå kan du bygge teknisk godkjente våtrom enklere, raskere og mer kostnadseffektivt.

Kombinasjonsløsningen med Moelven Vånerply Kompakt kryssfiner og Isola MEMBRA gjør at du sparer både tid og materialer.

SINTEF Teknisk Godkjenning

Løsningen har vært nøye testet og har fått teknisk godkjenning av SINTEF [TG 20867] til bruk som underlag for keramiske fliser i våtrom.

Moelven Vånerply Kompakt K20/70 fungerer som underlag for Isola MEMBRA membranduk og keramisk flis. - Godkjenningen viser at veggen blir stabil uten bruk av ekstra platelag, forklarer Arnstein Rivenes, kategorisjef for plater i Moelven.

Illustrasjonen viser komponenter og oppbygging av kombinasjonsløsningen med Moelven Vånerply Kompakt kryssfinerplate og MEMBRA våtromssystem.

- Dette er en banebrytende nyhet som gjør at du kan bygge våtrom på en raskere, enklere og mer kostnadseffektiv måte.

- Arnstein Rivenes, kategorisjef plater i Moelven

Mindre kapp og svinn

Moelven Vånerply Kompakt er 29 cm brede og 241 cm lange. Platene har not og fjær på alle fire kantsider og kan skjøtes mellom stendere. Dette fører til mindre kapp og svinn som gir en bærekraftig løsning.

Platene monteres på veggen liggende og i forband, og er skrufaste slik at utstyr kan monteres i våtrommet. Når platene er lagt, sprayes en hurtigtørkende primer før den selvklebende membranen fra Isola monteres. Membranen har patenterte omlegg som reduserer monteringstiden.

Fakta om Kompakt

Moelven Vånerply K20/70 er konstruksjonsfiner i skandinavisk gran som er lette å jobbe med og som har god skrufasthet.

Klassifiseringen K20/70 er en garanti for styrke og kvalitet. KOMPAKT, konstruksjonsfiner i kvartformat, er en plate som er enkel å håndtere - både på grunn av størrelse og vekt.

Vånerply Kompakt får du i følgende formater: 12/15/18x2410x290.

Arnstein Rivenes, kategorisjef plater i Moelven.

Halvert materialvekt

- I forhold til tradisjonelle løsninger på et bad med 24 m2 veggflate vil du spare over 200 kilo materialer med vår systemløsning for våtromsvegg, sier Rivenes og legger til: - Når du forholder deg til færre materialer, er det også enklere å få et trygt og godt resultat. Det er mindre jobb og jeg tror alle som skal bygge bad i en bygård i femte etasje uten heis er takknemlige for alle kiloene de slipper å bære.

www.moelven.no/plater

KLIKK HER
FOR MER INFO

Sigmund Bjørndalseter (76) ved den første portalen i Røkke-hytta. Her er utskjæringene enklere, med færre detaljer.

I starten gikk oppdraget ut på å skjære ut søyler, en portal rundt hovedinngangen, vindskier og mønespir.

På denne tiden var treskjæring relativt populært, etter at 70- og 80-tallet hadde vært en nedgangsperiode. På 90-tallet ble det populært igjen, så på verkstedet i Gamle Kongeveg var de 6-7 mann da oppdraget fra Røkke kom. Gradvis måtte de øke antall ansatte, og på det meste var de 12-15 mann i arbeid i bedriften.

– Det var ganske krevende, skulle det bli på den riktige måten måtte mange ha opplæring, sier Sigmund. Alle som kom fikk én ukes prøvetid. Noen var ikke dyktige nok, andre så brødrene at kunne bli dyktige med den rette veiledningen.

– Vi ble et bra team etterhvert. Ikke alle var treskjærere; noen måtte også drive forarbeid, blant annet.

– Vi hadde tre maskinsnekkere, en av dem var Torbjørn Hindseth fra Oppdal. Han var helt fenomenal; han startet da han var 16, og var hos oss i 18 år.

TVUNGET TIL Å TEGNE

De hadde andre kunder i tillegg til Røkke, men mellom 7 og 8 mann jobbet fast med det store hytteprosjektet. I tillegg var utskåret interiør populært på denne tiden, og firmaet leverte blant annet mellom 10 og 15 langbord med stoler i året.

Etterhvert fortsatte jobben i Røkketunet, nå innendørs. Og her ble det gjort enorme mengder arbeid med utskjæringer, i tillegg til søyler og portaler. Brødrene forteller om rom med interiør som gjør at de føles mektige å gå inn i.

– Når man kommer inn der så er det nesten ikke til å tro at vi virkelig har laget det, sier Sigmund.

De roser samarbeidet med blant annet Røstad snekkerverksted i Oppdal, og Nesje fabrikker på Møre, som satte sammen stoler, kommoder og bord, som brødrene dekorerte.

Noen måtte lage mønstrene de skar etter, og det loddet falt på John. Sigmund anslår at John tilsammen har sittet mellom tre og fire år og tegnet mønster til Røkke-prosjektet.

Å sitte der og tegne kunne håndverkeren bli lei av.

– Men da jeg forsøkte å gjøre noe annet, var de på meg med én gang. «Hvis du ikke lager mønster, går vi andre tom for arbeid». Så da måtte jeg gå opp og fortsette, sier John tørt.

Arbeidsdagene var gjerne mellom 10–12 timer lange, og ofte lengre.

– Ett år hadde jeg innstemplet 3300 timer på ett år, illustrerer Sigmund. Det er ni timer om dagen i 365 dager.

Det høye antallet timer gjaldt dem alle tre.

– Det hadde nok ikke gått gjennom i dag, påpeker John.

RØKKE-FINISH

På begynnelsen av 2000-tallet falt interessen for treskjæring i interiør, men Røkkeoppdraget var med og førte til en vekst i etterspørselen etter treskåret eksteriør. Flere og flere tømmerhytter i høye prisklasser ble bygget, og brødrene forteller at Røkke gikk i bresjen med synlig dekor utenpå hytta.

– Det var noe man tidligere hadde vært forsiktig med.

Det ble så mye treskjæring i tunet i Stølslia at arkitekt Sandmæl, som hadde tegnet selve hovedhytta, følte at han mistet kontrollen med prosjektet.

Selv hadde de fått høre av Røkke at resultatet var viktig, forteller Sigmund.

– Han sa ofte at «De som har besøkt hyttetunet, skal ikke glemme det.»

Utbyggingen av det store Røkketunet gav også oppdrag til andre oppdalshåndverkere. Også disse ble møtt med høye krav fra milliardæren bak prosjektet.

– Du verden for en utvikling det ble i de andre bedriftene som var med, sier Iver, og legger til at Kjell Inge Røkke slik hevet kvaliteten i håndverksbransjen i Oppdal.

– «Røkke-finish» ble et uttrykk man brukte. Hele bransjen ble påvirket av dette.

HEMMELIGSTEMPLET

Alle håndverkerne hadde undertegnet taushetskontrakter, og ingenting ble fortalt om det som foregikk der oppe. Men ryktene gikk. Tilreisende journalister fra de store avisene og ukeblader gjorde det de kunne for å få ut informasjon.

– De var på jakt, sier John.

Han legger til at det var ubehagelig, for de havnet selv i vanskelige situasjoner som følge av at de ble mistenkt for å ha gitt ut informasjon.

Spesielt én hendelse der en stor riksdekkende avis var

involvert, rystet de tre karene. På den tiden jobbet de med å skjære ut en seng til tunet, og avisen hadde en tegning av en stor seng, med onkel Skrue oppi. I tillegg hadde den bilde av de tre som drev og skar, med en tittel om at «Brødrene skjærer seng til Røkke». Bildet var hentet fra en annen anledning.

– Artikkelen utløste to dager med brannslukking, og prosjektet var i ferd med å bråstoppe, forteller John.

– Artikkelen var ren løgn, og det irriterte oss noe fryktelig, sier den ellers så sindige håndverkeren, og legger til at de ikke ble så rent lite paranoide på denne tiden, når så mange ville ha innpass og ville lure dem.

– Det var veldig ubehagelig, sier Sigmund.

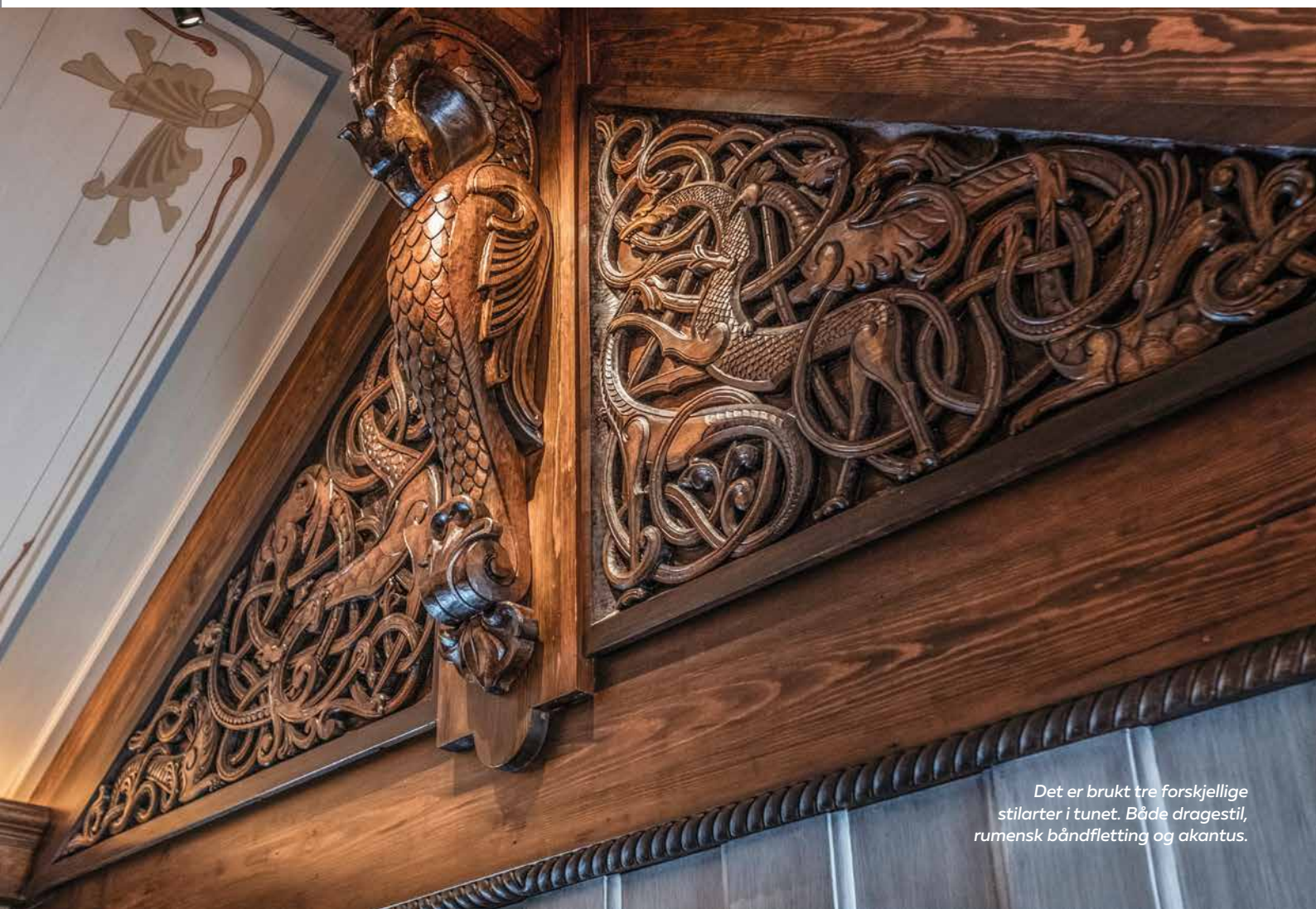
– Vi ble dolket i ryggen av journalisten. Hadde de vært ute etter å skrive noe vakkert, hadde det vært én ting, men det var om å gjøre å henge ut folk.

STERK SLEKT

Nøkterne og sindige, hardtarbeidende, og ikke så lett å vippe av pinnen. Slik framstår brødrene, som kommer fra en lang slekt av dyktige håndverkere og fagmenn. Selv om de forlenget er pensjonister, er de fortsatt spreke. Marit, mor til de fire brødrene levde til hun ble 100 år og åtte måneder. Storebror Sivert, som ikke ble treskjærer, er 83.

– Vi har hatt noen hundreåringer i slekta, bekrefter John.

De viderefører tradisjoner som minst sju generasjoner før dem har drevet med. I en tid der man måtte lage istedet for kjøpe, var kunnskapen stor. Bestefaren smidde blant annet →

Det er brukt tre forskjellige stilarter i tunet. Både dragestil, rumensk båndfletting og akantus.

Brødrene Bjørndalseter viser fram arbeidstegninger fra hytta.

Sigmund Bjørndalseter er - som sine brødre - 7. generasjon treskjærer.

WeatherX0

STERKERE. ENKLERE.

MARKEDETS STERKESTE KONSTRUKSJONSFINER!

WeatherX0 er utviklet for krevende norske forhold.
Når regneværet først kommer, slipper du å lete frem presenninger!

7 UKER

Utildekket og vannavvisende

15 MM

Tåler opptil 1000kg snølast

LAV VEKT

Enkel håndtering og montering

VISSTE DU AT

Platene er lette og formstabile, og er dobbelt så sterke sammenlignet med tradisjonelle OSB-plater. For eksempel kan en 15 mm WeatherX0-plate erstatte en 22mm OSB-plate!

BioBond™-lim for lavere miljøavtrykk | [Fritzoengros.no](https://fritzoengros.no)

SE VARIANTENE HER

KLIKK HER
FOR MER INFO

stabburslåsen til kornmagasinet på Sesaker, og ei 90 kilos veiv til ei oppgangssag, som det gikk med åtte tønner kull for å lage. Denne veiven var utstilt på Oppdalsmuseet i dag.

Faren Olaf var håndverker til fingerspissene, beskriver John. Faren reparerte klokker, og drev med all slags blikkenslagerarbeid. Olaf lagde tidlig treskjærerjern til sønnene i smia si, av gamle låblad, og allerede som 10-12-åringer solgte brødrene produkter de hadde laget til Husfliden.

– Vi kunne få 4-5 kroner for små trau og utskårne skjeer, da syntes vi at vi hadde gjort det godt, sier Sigmund.

Penger var ikke noe de så så mye av ellers; de hadde det de trengte av klær og mat, men mynter var kjærkomment for guttene.

– Vi hadde nesten ikke sett penger før.

OPPGJØRETS TIME

Når det gjelder oppdraget til milliardærens hytte, har de gitt samme timepris til Røkke som til alle andre. De har alltid fått presis, og korrekt betaling. Til og med når noe har blitt forkastet, har de fått betalt for alt de har gjort, alle timer som er gått med.

John mener at når listen ble lagt såpass høyt på de de leverte, så ble det til at de selv også utviklet seg.

– Man løfter seg selv omtrent etter håret for å takle utfordringene.

Bror Sigmund er enig: – Det ble en stor utvikling under Røkke. Noen ganger var det vi skulle lage såpass komplisert at man nesten ikke visste hvordan utfordringene skulle løses. Det var ofte mye drodling og diskusjon rundt hvordan vi skulle få det til.

Det gjelder blant annet spisestuen. I de opprinnelige →

1 Treskjæringene går langs hele kanten av spisebordet inne i hytta.

2 Bjørndalseter som spesialiserte seg på dreinga. Han anslår at han har dreiet 1200 søyler gjennom karrieren, svært mange av de i Røkkehytta.

3 På de nyeste hyttene har de tre brødrene laget mye ornamentikk, blant annet slike veggplater.

4 Portalen inne i spisestuen ble skåret ut i det første byggetrinnet på Røkkehytta mellom 1999 og 2005.

5 Detaljer fra bilde 4 (t.v.).

Inngangspartiet til den eldste
delen av hytta på Stølslia i
Oppdal

Materialene til selve portalen hadde treskjæerne liggende i verkstedet fra før. Det kommer fra en skog nord i Rennebu, og et gammelt sagverk som la der, på grensen til Midtre Gauldal. Treskjæerne har selv besøkt skogeieren, og var på vandring mellom enorme furustammer, da de spurte om det gikk an å få felt noen av disse.

planene var det lagt opp til at den skulle være i eik. Å skjære i eik er imidlertid både hardt og krevende, og brødrene troppet derfor opp på Gardermoen for et møte med Røkke, som stadig var på farten.

Etter å ha vist fram modeller i bjørk, og etter at Røkkes far Normann, som hadde bakgrunn fra møbelbransjen, hadde godkjent materialet, ble det der bestemt at joda, bjørk var greit. Det var en stor lettelse for karene.

– Der kom verdien i direktemøter inn, sier John.

– Vi var helt avhengige av å ha kontakten med Kjell Inge. Det var det som var unikt; vi kunne diskutere løsningene med ham, legger Sigmund til. Og det åt på seg:

– Etterhvert kom han med stadig villere ideer til hva vi kunne gjøre. Det var veldig artig.

HENTET INN PÅ NYTT

Etter å ha dekorert hele tunet, og hovedhytta innvendig, hadde brødrene trodd at eventyret var over.

I 2019 hadde Røkke imidlertid planer om både utvidelse av hyttetunet og renovering av bygningsmassen, men brødrene tenkte at nå var de blitt for gamle.

Det var likevel utfordrende å finne noen som kunne videreføre det de hadde gjort. Dermed ble det til at de stilte opp igjen.

– Vi kan bare tolke det som at Røkke var fornøyd med det vi hadde gjort, sier John. De fikk møte ham på nytt, og fikk en omvisning gjennom tunet og fikk se på alt de tidligere hadde gjort av arbeider.

– Han kommenterte at han kunne se at vi hadde utviklet oss gjennom årene, sier John.

På nytt gikk de løs på vindskier og mønespir til nye hytter, etter at byggherren rev flere av de gamle og bygde opp på nytt. Nå ble det også dekor på utvendige vegger, og en ny, stor portal inn til nydelen av hyttetunet.

HAR BETYDD MYE

Motivasjonen henter de i at de liker jobben, som også er en hobby for dem, og av å kunne gjøre det i selskap med hverandre.

– Og så fikk vi god tid på oss. Vi var egentlig i modus for å trappe litt ned, men ser du at du kan klare det, så låser du ikke døra og går hjem, sier eldstemann John som fyller 80 år denne uka. 76-åringen Sigmund legger til:

– Vi er friske og raske. Det er mange som jobber til de blir 80, det er artig, det.

Selv kløvde han tre favner ved denne helga. For:

– Det er meningsløst å sette seg ned og se i veggen, sier tvillingbror Iver.

Nå har Røkke-arbeidene blitt en stor del av håndverkernes livsverk. Over 20 år har det tatt dem å fullføre utsmykningene.

– Det har betydd enormt mye for oss på alle måter, sier Sigmund. De setter også pris på at oppdragsgiveren er så fornøyd.

– Røkke sa engang; «Jeg var heldig som traff dere, og dere var heldige som traff meg». ■

35 000 meter presisjon

I det nye Solabadet monterte tømmerne i Jærmester 3,5 mil med hvitlaserte furuspiler. Oppdraget ble utført med trespiker, krevde nye verktøy, egenutviklet mal og de mest erfarne hendene.

TEKST KJETIL S. GRØNNESTAD
FOTO ALF BERGIN

– Jeg er ikke lei av spiler. Dette er en del av jobben, og jeg vil alltid gjøre mitt beste, sier Robert Michlik med et stort smil.

Sammen med Jack Ellery er de to tømmerne i ferd med å montere de aller siste trespilene over inngangspartiet til det nye svømmeanlegget «Solabadet» på Sola utenfor Stavanger. Michliks kollega ser nok mer fram til å starte med andre oppgaver, for dette oppdraget har inkludert mange, mange meter med spiler.

– Jeg er fornøyd med spiler nå, sier Ellery og nikker.

TUSENVIS AV METER

At tømmerne har måttet montere mange spiler kan Jørn Krogedal, prosjektleder fra

Jærmester på Varhaug som hadde tømmerarbeidene på Solabadet, bekrefte.

– Det har blitt montert cirka 35 000 meter med spiler her, sier Krogedal idet han viser rundt inne i svømmehallen som etter planen skal ta imot de første badegjestene og konkurransesvømmerne i løpet av juni 2026.

Både tak, vegger, samt sittebenker rundt de foreløpig tomme svømmebassengene, er dekket med hvitlaserte furuspiler. Valget av spiler til svømmeanlegget skyldtes to ting: Det ene er akustikk. Spilene demper lyd. Det andre er at benker laget av spiler leder bort fukten fra våte badegjester. ➔

Ny spiker-maskin for trespiker måtte kjøpes inn.

Jærmester hadde ansvaret for tømmerarbeidene på det nye Solabadet. Det inkluderte utvendige spiler og kledning.

– Det er spiler i store mengder både på vegger og himlinger, sier Jørn Krogedal.

– Selv om dette var første gang jeg skjøt med trespiker, gikk det helt greit, sier Jack Ellery.

Hvis trespikeren ikke går helt inn på første forsøk, kuttes tuppen i etterkant med feinkutter.

KREVER KORROSJONSFRI FESTE

Materialer og festemiddel som skal brukes i en svømme-hall, må kunne tåle belastningen fra både fukt og klor. For Solabadets del betydde det å skru opp kravene noen hakk for skruene til å feste lektene for nedføring i himlingen, samt under spilebenkene. Valget ble en type HCR-skruer (High Corrosion Resistance) som er ekstra motstandsdyktige mot korrosjon.

– Det er for stor risiko forbundet med korrosjonsskader i himlinger, så der var det ikke godt nok med vanlige rustfrie skruer. Men HCR-skruer er veldig dyre. Derfor var det viktig at vi bare brukte disse skruene der det var nødvendig, sier Krogedal.

SPIKER AV TRE

Spilene derimot, er ikke skrudd fast. De er spikret. Men siden risikoen for korrosjon er så høy, ble det ikke brukt metallspiker. De 35 000 metrene med spiler er derfor festet med trespiker.

– Vi hadde ikke erfaring med å bruke trespiker fra før, og ble nødt til å kjøpe inn nye spikermaskiner. De var dobbelt

Spilene danner vakre mønstre i taket. Mens hele lengder kom ferdig kappet fra fabrikk, ble endestykker tilpasset på stedet, som rundt denne søylen.

– Vi lurte på hvordan vi skulle løse oppgaven, og fant ut at vi trengte en mal å skyte trespikeren etter, sier Jack Ellery (t.h.) som utviklet malen sammen med Robert Michlik.

så tunge som de ordinære spikermaskinene, sier Krogedal.

Trespiker krever presisjon. Man får kun én sjanse til å skyte den inn, for trespikeren er umulig å trekke ut igjen.

Ifølge informasjon fra produsenten (MOTEK) er trespikrene laget av bøk kuttet i riktig fiberretning, tilsatt harpiks og til slutt presset sammen for å lage spikeren. Den er vært lett sammenlignet med en ordinær metallspiker, men så sterk at man ikke greier å brette den i to med håndmakt. Når trespikeren skytes inn i treverket reagerer ligninet (et naturlig bindemiddel i plantecellevegger) i spikeren med ligninet i treverket slik at de to trebitene «sveises» sammen. Dermed står spikeren bom fast og kan hverken trekkes ut eller bankes videre inn.

Dermed satte Jærmester kun de beste og mest erfarne tømmerne til den krevende jobben med å skyte med trespiker. De to som dannet kjernen i denne gruppen var britiske Jack Ellery, som er tømmer i Jærmester, og tsjekkiske Robert Michlik som driver eget firma og leies inn ved behov.

– Det var en litt skremmende oppgave å ta på seg. Spikermaskinen er tyngre og lager mer lyd, men den viste seg å oppføre seg likt en vanlig spikermaskin, sier Ellery.

De gangene trespikeren ikke gikk helt inn, ble tuppen som stakk opp skåret bort med en feinkutter.

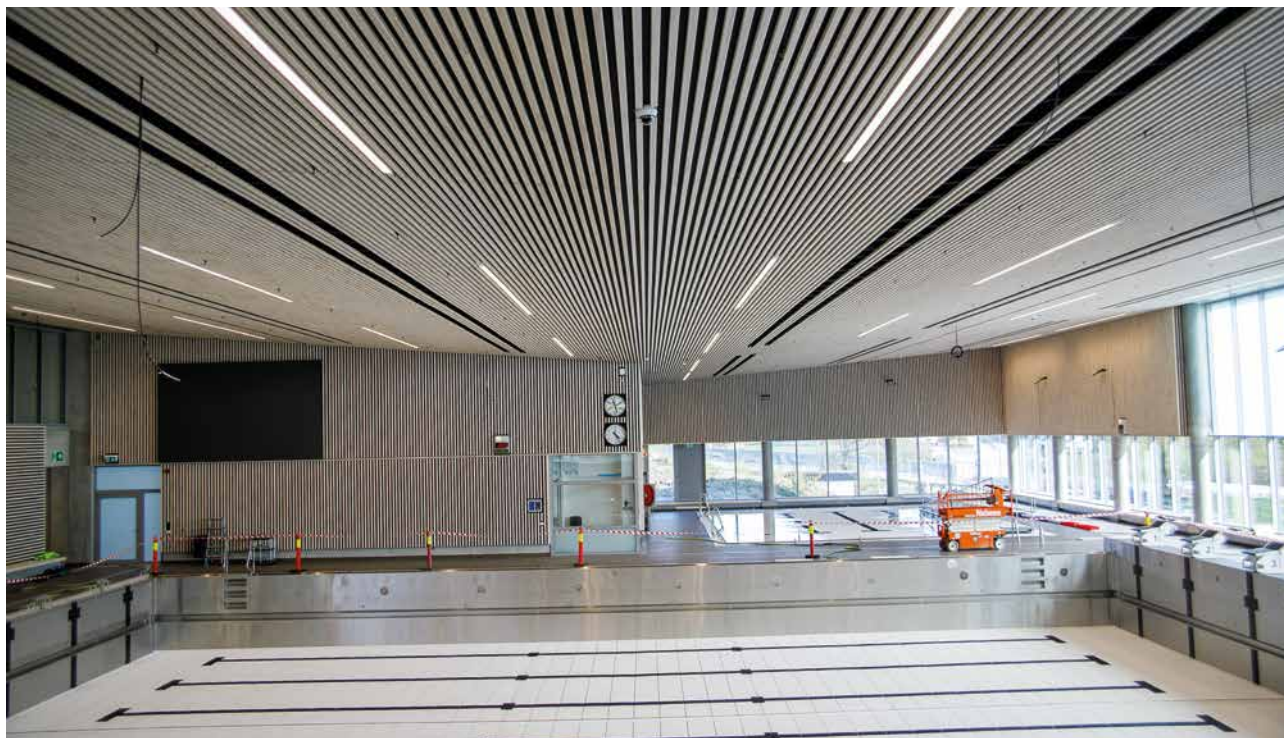
LAGET EGEN MAL

Riving på tomta startet etter sommeren 2023. Byggestart var 1. januar 2024. Jærmester, som hadde ansvar for tømmerarbeidet på Solabadet, startet sin del av jobben i månedsskiftet april/mai 2025 og ble helt ferdige 11. mai 2026. Arbeidene med spilene gikk fra november 2025, og var i all hovedsak fullført i løpet av mars 2026.

For at arbeidet ikke skulle ta for mye tid, samtidig som man ikke skulle skulle gå på bekostning av estetikken, utarbeidet Ellery og Michlik et malsystem å skyte trespiker etter. – Det var utfordrende siden vi aldri hadde gjort noe slikt før. Vi fant ut at det var best å bruke mal å arbeide etter, sier Michlik.

Benkene i bassengområdet er av spiler for at fukt skal ledes bort fra setet.

Solabadet får tre basseng. Tak, vegger og benker er av hvitlaserte furuspilene på opptil 50 meters lengde på de lengste strekkene. Tekniske detaljer som lys er felt inn mellom spilene. Ventilasjonen, der luft presses ned fra taket, kommer ut de åpne svarte kanalene som går parallelt med spilene.

PUSLESPILL

Det var spesielt spilene som skulle monteres i den 1 600 m² store himlingen i svømmehallen, der man måtte bruke stillas for å komme til, som krevde nøye forarbeid. Man kunne ikke bare gå i gang helt uten videre. Skyting av spiker måtte følge en nøye utenkt plan.

– Plasseringen av spilene måtte planlegges på forhånd, for vi måtte også ta hensyn til de tekniske fagenes behov, sier Krogedal.

Løsningen ble å montere spilene felt for felt, og ikke hele lengder i ett. Først ble hver tiende spile satt opp slik at man fikk laget et systematisk mønster. Dermed kunne tekniske fag som ventilasjon og belysning montere sine anlegg i samme retning som spilene.

Hovedstrekene ble levert ferdig kappet fra fabrikk, mens endestykkene ble kappet til og tilpasset på plassen. Lamper og sprinkleranlegg er innfelt i spilene. Åpne felt i himlingen rommer ventilasjonsanlegget som presser luft ned og transporterer fukt ut gjennom ventiler under spilebenkene. Avstanden mellom hver spile er 5 cm.

Etter en litt trå start, der man klødde seg i hodet for å finne den beste måten å angripe oppdraget med spilene på, gled arbeidet etterhvert glatt framover. Ikke minst taket være Ellerys og Michliks mal å skyte spiker etter.

KAN KUNSTEN Å BYGGE SVØMMEHALL

Solabadet bød på flere utfordringer enn trespiker og takspiler. Det å jobbe mot korrosjon forårsaket av klor og klorgass, og finne festemidler, membraner og isolasjonsmateriale som passet i dette krevende miljøet, ga Jærmester mye nyttig lærdom.

– Vi har fått kompetanse på å bygge svømmehaller.

Det er mange som ikke vil ta på seg slike oppdrag, men jeg liker at ikke alle oppdrag er A4. Vi måtte sette oss godt inn i prosjektet, og med mulighet for å påvirke valg av detaljer og løsninger. Da er det kjekt å få utfordre seg selv. Samtidig må vi hente inn ekspertise utenfra som for eksempel bygningsfysikere til å kvalitetssikre de løsningene vi velger, sier Krogedal. ■

Lys og dyser for brannslukning er lagt i fukt med spilene. Noen av de siste ferdige inspeksjonslukene venter på å bli satt opp.

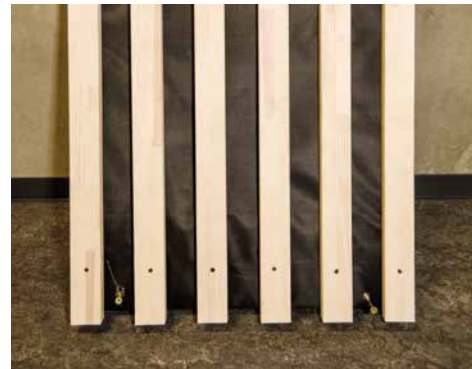
Detaljene // Solabadet

Spilene foran plexiglasset i 2. etasje over resepsjonen er montert slik at de skjuler stenderverket.

Under spilebenkene ligger en glassfiberplate med helning som drenerer bort fukt. Glassfiberplaten er festet med HCR-skruer og beskytter ventilasjonsanlegget under. Spilene folk skal sitte på, er spikret fra undersiden.

Inspeksjonsluke som skal festes i taket og bidra til inspeksjoner over himlingen. Siden dette er utenfor bassengområdet kunne inspeksjonslukene festes til stenderverket med ordinære skruer. Spilene er festet med trespiker.

Jærmester føret ut med masonittstendere på ytterveggene for å isolere utenpå betongen. Tykkelsen på utlektingen varierte fra cirka 6–35 cm for å oppnå slett fasade. (Tre nederste foto: Jørn Krogedal/Jærmester)

Lekter er skrudd fast inni bølgene i stålplatetaket med HCR-skruer. Deretter følger 400 mm masonittbjelker. Utenpå dem skal det komme 48x48 trevirke, deretter en duk som tilfredsstillende krav til lyd og luftgjennomstrømning, og til slutt spilene.

Taket ble ferdigstilt felt for felt, og ikke hele strekk i ett. Her er det klargjort for å legge duk før spilene blir siste prikk over i-en.

PACKOUT™

BILINNREDNING

TILPASS ETTER DINE BEHOV

KLIKK HER
FOR MER INFO

**LETTVEKT, FLEKSIBEL
OG KOSTNADSEFFEKTIV**

Innred bilen med PACKOUT™ og
skap en løsning tilpasset ditt fag,
verktøy og arbeidsbehov.

**BE
OM ET
BESØK**

MARKUS PRØVEKJØRER NYE FORD E-TRANSIT AWD

– Ford E-Transit Custom AWD kjører limt til veien, har masse krefter og kan lade verktøy i varerommet, sier tømrmester Markus Wolla etter de første milene på veien.

AV **CHRISTOPHER KUNØE**
CK@BYGGMESTEREN.AS

Den elektriske Transit Custom har solgt godt siden den kom til Norge. Nå har Ford lansert utgaven mange norske varebil-kunder har ventet på: firehjulsdrift.

– Jeg håper det er litt mer krudd, sier tømrmester Markus Wolla idet vi kjører ut fra Ski.

Det er det. Testbilen vår er en kort E-Transit Custom AWD L1H1 med 218 hk, 71 kWh netto batterikapasitet og

elmotor på begge aksler. På tre måneder har 450 kjøpt elvarebilen.

NY FIREHJULSDRIFT FENGER

Ford har utviklet firehjulsdriften spesielt for den elektriske drivlinjen. Det er ingen mekanisk forbindelse mellom for- og bakakselen, og de to motorene kan reguleres uavhengig av hverandre.

Systemet følger blant annet med på hjulspinn, rattutslag og gasspådrag og fordeler kreftene mellom akslene. Ford har testet og finjustert firehjulsdriften på

skandinavisk vinterføre og i temperaturer ned mot 34 minusgrader.

Vi har verken snø eller is denne dagen, men finner dårlig asfalt, humpete småveier og grus utenfor Ski.

Wolla velger Ujevnt underlag, eller Trail.

– Det virker faktisk som dette AWD-systemet har noe for seg. Jeg synes denne har bedre fjæring. Og det virker som Ford har fått til et mer sofistikert understell.

Bilen har seks kjøremoduser: Øko, Normal, Våt/glatt, Sport, Tauemodus og Ujevnt underlag. Trail tillater mer hjulspinn på løst underlag for å holde fremdriften oppe, mens Våt/glatt begrenser hjulspinn når grepet er dårlig.

Testbilen er den korte L1-utgaven med 218 hk, 71 kWh batteri og elmotor på begge aksler.

– Du setter deg egentlig bare inn og kjører. Jeg har ikke sittet her og lurt på hvor ting er. Det liker jeg, sier Wolla om førerplassen.

– DER VAR DET EN KRAFTIG MOTOR

På motorveien setter Wolla bilen i Sport og gir på.

– Der var det faktisk vesensforskjell. Gassresponsen blir kvassere.

– Det føles veldig kjapt og kontant.

Dette er bra tunet, sier Wolla.

AWD-utgaven leveres med 136, 218 eller 286 hk. Den kraftigste motoriseringen er forbeholdt Sport og MS-RT. Testbilen har 218 hk, som holder godt når vi skal inn på motorveien eller forbi.

På tørt sommerføre får vi ikke virkelig testet firehjulsdriften. Men vi merker at bilen er rolig på dårlig vei og lett å plassere.

– Kjøreopplevelsen er skikkelig spissa

og god. Det er egentlig sånn det skal være.

GOD SIKT OG SKIKKELIGE SPEIL

Fra førerplassen trekker Wolla fram veldig god sikt.

– De har fått til veldig små A-stolper. Du sitter høyt og ganske langt fram, og sikten er veldig bra.

Sidespeilene får også godkjent.

– Store og gode speil. Og heldigvis har de ikke byttet dem ut med kameraer.

Førerplassen har flere oppbevaringsrom, blant annet ekstra plass under setene. Wolla liker også at de viktigste funksjonene er enkle å finne.

– Du setter deg egentlig bare inn og kjører. Jeg har ikke sittet her og lurt på

hvor ting er. Det liker jeg.

Han er like fornøyd med bremsene.

– De er veldig balanserte. På mange nye biler skal du nesten ikke røre pedalen før det hugger til. Her er det litt mer vandring, og det er mye mer behagelig.

På de smalere veiene kommer også fordelen med den korte L1-utgaven fram. – Svingradiusen er kjempebra. Med den korte utgaven fungerer dette fint i byen.

Testbilen er 5,05 meter lang og ifølge vognkortet 1,994 meter høy.

– Problemet i byen er parkeringshus. De bør være under 2,10 meter hvis dette skal være en god byvarebil.

Her er det altså god margin. ➔

Førerplassen byr på flere oppbevaringsrom, blant annet ekstra plass under setet. Wolla liker at det samtidig er enkelt å finne fram til de viktigste funksjonene.

Transit Custom har fabrikkforberedte festepunkter i taket, slik at takbærere kan monteres uten å bore nye hull. Selve takstativet er ikke standardutstyr på alle utgaver.

230 VOLT: To stikkontakter i varerommet kan levere opptil 2,3 kW fra bilens høyvoltbatteri. – Det er jo gull, sier Wolla om muligheten til å lade verktøy på farten.

Wolla merker seg den gode avstanden mellom hjul og hjulbue, som gir fjæringen god plass til å jobbe på ujevnt underlag.

Korte L1 er 5,05 meter lang og testbilen er 1,994 meter høy.

SEKS KJØREMODUSER: Øko, Normal, Våt/glatt, Sport, Tauemodus og Ujevnt underlag. Sistnevnte tillater mer hjulspinn på løst underlag for å holde bilen i bevegelse.

Seks kubikkmeter varerom i korte L1. Lange L2 øker volumet til 6,8 kubikkmeter.

SEKS KUBIKK BAK

Den korte L1-utgaven har seks kubikk-meter varerom. L2 har 6,8 kubikk. Gjennomlastingsluken under passasjer-setet gir opptil 3,05 meter lastelengde i bilen vi kjører.

Wolla peker raskt ut luka som en av de nyttige detaljene for en tømmer.

– Det er jo den luka som er viktig. Da kan du få inn lister og annet langt materiale uten å legge alt på taket.

Nyttelasten varierer mye med utstyr og variant. Testbilen har 3.225 kilo tillatt totalvekt og 2.546 kilo egenvekt med fører. Det gir 679 kilo til innredning, verktøy og materialer.

Det er ikke voldsomt mye når en arbeidsbil først skal ha hyller og utstyr, og et tall det er verdt å sjekke før bestilling.

230 VOLT I VAREROMMET

Ladesystemet Pro Power Onboard får Wolla til å spisse ørene.

I varerommet sitter to 230-volts stikkontakter som henter strøm fra bilens høyvoltbatteri. Systemet kan levere opptil 2,3 kW, nok til å drive elektrisk verktøy eller lade verktøybatterier direkte fra bilen. Det kan også brukes under kjøring.

– Det er jo gull. Da kan du koble til batteriladeren til verktøyet mens du kjører eller lade opp på ettermiddagen.

Dermed kan batteriene som brukes på jobb stå til lading mellom oppdragene, uten at man må finne en stikkontakt på byggeplassen.

E-Transit Custom AWD kan dessuten trekke 2.300 kilo med brems. Det samme tallet står i vognkortet på testbilen.

– Det er veldig positivt. Skal du kjøpe varebil til jobb, må du kunne trekke noe.

Med henger kan føreren velge

Tauemodus, som tilpasser blant annet responsen fra drivlinjen.

STØRRE BATTERI OG RASKERE LADING

Med lanseringen av AWD har Ford samtidig økt den tilgjengelige batterikapasiteten fra 64 til 71 kWh. Hurtigladingen topper på 125 kW, og Ford oppgir 29 minutter fra 10 til 80 prosent under riktige forhold.

AWD-utgavene kan ha opptil rundt 340 kilometer WLTP-rekkevidde, men motorisering og utstyr har mye å si. For den korte utgaven med 218 hk som vi kjører, ligger Fords oppgitte rekkevidde rundt 315 kilometer.

Varmepumpe er standard på AWD-utgavene. Bilen kan også forvarme kupé og batteri mens den står tilkoblet strøm.

For Wolla er spørsmålet om rekkevidde først og fremst et spørsmål om hvor bilen kan lades.

– Har du lader hjemme, er det ikke noe issue. Du setter bilen på lading når du kommer hjem, og så er den full neste morgen.

Uten egen lademulighet er han langt mer skeptisk.

– Hvis du må planlegge hurtiglading hver dag, tror jeg det blir et skikkelig styr. Du skal ikke bruke arbeidstida på å stå en halvtime og drikke kaffe mens bilen lader.

AWD TRAFF NORSKE VAREBILKJØPERE

Firehjulstrekket ser ut til å ha vært etterlengtet. Norske Transit Custom-kunder har lenge valgt AWD på dieselutgavene, og da den elektriske utgaven endelig fikk firehjulsdrift, slo det raskt ut på registreringene. På få måneder nærmer varebilen seg 500 solgte.

– Den er rask, oversiktlig og lettkjørt, tar 2,3 tonn på kroken og kan levere 230 volt til verktøyet bak.

Veigrepet og kjøremodusene gjør inntrykk selv på tørr asfalt i Østfold.

Wolla har fått svar på det meste han ville vite.

– Alle kjernetingene fungerer bra. Ford har funnet sin formel her, konkluderer tømmermester Markus Wolla. ■

NYE KJØRE-REGLER FOR FLERE VAREBILER

Fra 1. april 2027 får flere varebiler krav om kjøre- og hviletid og fartsskriver. Reglene skal gjelde nasjonal godstransport med kjøretøy over 2,5 og opptil 3,5 tonn.

Regjeringen anslår at rundt 33.000 norske varebiler blir omfattet. Sjøførene må blant annet følge grensene for kjøretid, pauser og hvile, mens bilene må ha godkjent fartsskriver.

For de fleste håndverkere blir det imidlertid ingen endring. Varebiler som frakter bedriftens eget verktøy, materialer eller annet gods er unntatt når kjøringen ikke er førerens hovedaktivitet. Tilsvarende regler gjelder allerede fra 1. juli 2026 for varebiler over 2,5 tonn som brukes til internasjonal godstransport.

Mer strøm, firehjulstrekk og høyt tak er blant høstens nyheter på e-Transporter. (Foto: Volkswagen)

TRANSPORTER VOKSER TIL NI KUBIKK

Volkswagen utvider Transporter med høyt tak. Med lang akselavstand får både Transporter og elektriske e-Transporter opptil 9,0 kubikkmeter varerom, med rundt tre meter lastelengde. Samtidig får e-Transporter et større batteri på 70,9 kWh netto og opptil 376 kilometer WLTP-rekkevidde. Hurtiglading fra 10 til 80 prosent tar rundt 29 minutter. e-Transporter kan også leveres med elektrisk 4MOTION-firehjuls-trekk og opptil 286 hk.

BYGGER BILEN RUNDT

Tømrerne i Nordbø Bygg innreder arbeidsbilene selv. Vidt forskjellige løsninger velges for å skape biler spesialtilpasset egen arbeidshverdag.

TEKST KJETIL S. GRØNNSTAD
FOTO ALF BERGIN

– Jeg bygget om bilen for å få lettere tilgang til verktøyet, sier Andreas Sveum, tømrer i Nordbø Bygg i Stavanger.

I Notveien i bydelen Hundvåg på byøyene nord for sentrum, bygger han et tilbygg på en enebolig sammen med de to kollegene Kevin Vinh Tran og Joakim Fanpimai. De tre representerer hver sin versjon i det å innrede en arbeidsbil: Andreas har bygget all innredning selv, Joakim er kommet halvveis, mens Kevin kjører en bil med kjøpt innredning.

BRUK NOK TID

Andreas' VW Crafter 2020-modell er stor nok til at han kan stå oppreist i den.

Andreas Sveum fikk hjelp av en kollega til å innrede bilen. – Vi brukte 8-9 behagelige timer i løpet av en helg, sier han.

Hver langsida er kledd fra gulv til tak med hylleseksjoner av kryssfinér som er

festet med beslag til rammen på bilen. Andreas har designet plassering og

VERKTØYET

Nordbø Bygg har sju arbeidsbiler, der kun én har innkjøpt innredning. Bedriften har ni ansatte, derav tre er lærlinger. Voksenlærling Stian Danielsen (t.v.), Kevin Vinh Tran, Joakim Fanpimai, Andreas Sveum, lærling Ida Jacobsen Nordvik, Sander Hem, lærling Samson Løvø Nåden, Marcus Nåden og Henrik Hartvigsen.

størrelse for hver hylle ut fra sitt behov.

– Jeg bygget hyllene rundt verktøyet som skal være der, sier han.

Dette er ikke første bil Andreas innreder selv. Klok av skade brukte han derfor lenger tid på å tenke ut løsningene han ville ha.

– Jeg brukte for kort tid på innredning av den forrige bilen. Det angret jeg på. Jeg syntes alltid at det jeg skulle ha lå innerst, sier han.

Andreas er fornøyd med innredningen. Det eneste han kan tenke seg er å forsterke hyllen kappsagen står på, samt et klaffebord der han kan spise lunsj.

KOMMET HALVVEIS

Joakim har en mye mindre Citroën Jumpy 2023-modell. Han er i prosessen med å innrede den og har så langt bygget en «skliskuff» på venstre side av lasterommet.

– Fordelen med skliskuff er at jeg slipper rot, og at verktøyet ikke slenger rundt i bilen når jeg kjører, sier han.

Planen er å montere plattning over

skliskuffen, og sette opp hyller på venstre side av lasterommet med plass til kapp- og ribbesag.

– Jeg skal fortsatt ha plass til stående gipsplater, dører og vindu i bilen, sier Joakim. ➔

– Det blir mindre rot med skliskuffer, sier Joakim Fanpimai som ikke helt har bestemt seg for videre innredning, men som antakelig vil bygge hyller over en fremtidig plattning over skliskuffen.

– Jeg kunne hatt plass til gipsplater hvis jeg fjernet skiskuffene, men jeg liker at jeg kan legge lange ting som vater og skinner der, sier Kevin Vinh Tran som har Nordbø Byggs eneste bil med kjøpt innredning.

FORNØYD MED KJØPT INNREDNING

Kevins Opel Vivaro 2019-modell var innredet da han overtok den. Den forrige bilen han disponerte hadde han derimot innredet selv, men da kun med enkel ombygging. Han er mer fornøyd med dagens løsning med hyller langs begge vegger og skiskuffer under en plating over hele gulvet. Eneste minus er at bilen ikke har plass til større gjenstander. Det må fraktes på taket eller med henger.

– Hvor ofte trenger jeg å hente gipsplater? Ikke hver dag, og som regel har kollegene plass i sine biler, sier Kevin.

VANLIG Å INNREDE SELV

Ifølge byggeleder Adrian Nordbø er det vanlig at tømrere i Stavanger-regionen innreder bilene selv. Nordbø Bygg legger til rette for at de som ønsker det, kan bygge egen innredning.

– Vi kjøper inn kryssfinérplatene de kan bruke. Bilen innredes i arbeidstiden, eller så kan de skrive timer på det, sier Adrian.

Dette arbeidet foregår som regel inne på bedriftens område.

– Det er rett og rimelig at vi står for kostnadene siden bilene eies av Nordbø Bygg, sier han.

Adrian anbefaler å bruke solide

kvalitetsmaterialer som kan festes godt, og trekker fram kryssfinér som både er rimelig og enkel å demontere.

STOR VARIASJON

Utenfor Nordbø Byggs lokaler, et par steinkast unna Notveien, samles alle bedriftens ansatte før det tas helg. Når de stiller opp bilene og åpner dørene, er det slående hvor ulik innredningen er, selv om flere elementer, som hyller

langs veggene og skiskuffer på gulvene, er gjengangere. Utenom sniktitting på kollegenes løsninger, hentes inspirasjon på Instagram og Facebook.

For Marcus Løwø Nåden, som har en Citroën Jumpy 2023-modell, var dette første gang han innredet en arbeidsbil. Hans utgangspunkt var småjobbene han er ute på, som bytting av vindu. Derfor måtte bilen ha plass til stående vindu.

– Jeg så behovet for meg i hodet før jeg satte i gang med å bygge, sier han.

En kryssfinérplate er skrudd fast i bilens ramme på høyre side, samt i en list på benkeplaten, for lett demontering. To store skuffer inn av den ene sidedøren rommer håndverktøyet og hørselsvernet han trenger hver dag. Han er fornøyd med løsningen, men skulle gjerne forbedret skiskuffen.

– Skiskuffen er tung. Den skulle hatt et skinnesystem, sier Marcus.

Han vurderer også hyller for å lagre spiker.

GOD OVERSIKT

Henrik Hartvigsens Opel Vivaro 2019-modell er også liten. Derfor må gipsplatene fraktes med henger. Selv om bilen ikke har plass til større materialer, er det lille rommet godt utnyttet med rom til alt annet han trenger en vanlig arbeidsdag.

Dette er ikke første gang Henrik innreder en bil, en erfaring som kom godt til nytte. Blant annet bestemte han seg for å plassere de elektriske sagene samlet inn høyre sidedør, sammen med skøyteledning.

– Vi har alltid innredet bilene våre selv her i distriktet. Min far bygget også innredningen selv, sier byggeleder i Nordbø Bygg, Adrian Nordbø.

Henrik Hartvigsen har innredet et «verktøyskap» i to etasjer for oppheng av håndverktøy, med plass til alt elektrisk verktøy under. – Det gir meg god oversikt, sier han.

Marcus Løwø Nåden bruker en tvinge på sklikuffen for å holde dørene stødige under frakt.

Marcus Løwø Nåden (t.v.) er fornøyd med god plass til kapp-sagen, og skuffene for mindre utstyr han trenger hver dag. Her sammen med kollega Henrik Hartvigsen.

BYGGMESTERFORBUNDET

TOMMER STIAN STENSETH:

- Det vi ikke kan sjøl får vi i Byggmesterforbundet

- ✓ Trygghet i driften
- ✓ Bedre lønnsomhet
- ✓ Påfyll av kompetanse
- ✓ Støtte i krevende saker
- ✓ Nettverk og faglig tilhørighet

Les mer om medlemskap og fordeler for din bedrift!

KLIKK HER
FOR MER INFO

blimedlem@byggmesterforbundet.no

A blue and yellow Skil miter saw is mounted on a wooden workbench. To its right, a yellow Dewalt vise is also mounted on the workbench. The background shows a workshop environment with various tools and equipment.

– Selv om vi betaler for materialer og timer, er dette mye billigere enn å kjøpe ferdig innredning. Dessuten får tømrerne tilpasset bilen etter egne behov. Det gjør det enklere for dem å holde orden, samtidig som det effektiviserer arbeidsdagen, sier han.

42 BYGGMESTEREN 04/26

– Et tips er å innrede slik at du slipper å flytte på ting for å finne det du har bruk for, sier Andreas Sveum. Her brukes tvinger til å forhindre ting i å falle ut under kjøring.

Henrik Hartvigsen har innredet arbeidsbil før. Han valgte å plassere kappsagen øverst for å slippe å bøye seg. – Det er kjekkere å lage sitt eget system. Det gir bedre kontroll, sier han.

SafeKeeper®

Ikke fall for fristelsen til å droppe nett!

Dokumenterte fallsikringsnett og sikringsutstyr som gjør arbeid i høyden tryggere, enkelt å ta i bruk og montere riktig på byggeplass.

Din tilkomst og sikringspartner ved arbeid i høyden

Ring oss i dag for en prat med en som kan fallsikringsnett og din bransje – sammen finner vi den rette løsningen.

✉ post@safekeeper.no

☎ +47 45 95 3000

KLIKK HER
FOR MER INFO

SKANITS
-INNOVATIVE ACCESS SYSTEMS-

DIESELEN KAN FORTSATT GÅ I MANGE ÅR

TROFAST TIL DIESEL: Jarle Jevne og Harald Jevne foran hver sine dieseldrevne biler i 2022. – Begge bilene er i full drift i dag, og det vil de fortsatt være det lenge, sier Jarle Jevne.

RANGER FOR DE TYNGSTE JOBBENE

Ford Ranger Super Duty er den kraftigste Ranger-modellen hittil. Den kan trekke 4,5 tonn, laste opptil 1.982 kilo og har en maksimal vogntogvekt på 8 tonn. Under panseret sitter en 3-liters V6 turbodiesel med 209 hk og 600 Nm. Rammen, understellet og bakakselen er kraftig forsterket, og firehjulstrekket har differensialspærre både foran og bak. Bakkeklaringen er opptil 299 mm, mens vadedybden er 850 mm.

Under panseret sitter Fords 3-liters V6 turbodieselmotor som leverer 209 HK og 600 Nm. Motoren er tilpasset strenge utslippskrav og oppfyller utslippskravene i Euro 6.2-regelverket. (Foto: Ford Motor Norge)

Mens elbiler er fullstendig dominerende blant nye personbiler, går overgangen til elvarebiler på krabbegir. Diesel er fortsatt det vanligste drivstoffet.

AV PER BJØRN LOTHERINGTON
PBL@BYGGMESTEREN.AS

– Bilen er 10 år og begynner å bli gammel, men jeg kjører den så lenge den går. Nå har den gått vel 220 000 km, men kan sikkert gå like mye mer, mener Jarle Jevne.

Lederen i Jevne Bygg i Vang i Valdres gjør dermed som flertallet av andre varebilbrukere, fortsetter å kjøre diesel mens han venter på elvarebilen med rekkevidde og krefter nok. Hele 85 prosent av varebilene på norske veier går ennå på diesel.

Jevne foretrekker å kjøre diesel. Det forsikret han også om at han ville da vi møttes i juni 2022. Den gangen var det snakk om forbud mot salg av fossilbiler fra 2025, og Jevne var klar i talen:

– Dersom det blir slutt på salg av fossilbiler i 2025, kommer vi til å kjøpe nye dieslbiler i 2024 og kjøre dem så lenge det går, fastslår Jarle Jevne.

– De elektriske varebilene er ennå ikke gode nok til vårt bruk, mener han, nå som for fire år siden. Firmaet driver med hytter i fjellet der bilene må tåle kulde og tidvis dårlig eller mangelfull brøyting.

Bilen han har kjørt i 20 år nå, er en Isuzu Max med diesel – «en kjempebil!» mener han.

– Reparasjoner blir gjerne nødvendig på en gammel bil?

– Det kan alltid dukke opp noe, men så lenge det ikke blir for store og kostbare reparasjoner, vil jeg foretrekke det.

– Er det ingen elvarebiler du gjerne kunne bytte til?

– Jo, har jo sett litt på Ford Lightning, men det får vente. Isuzu D-Max som elbil, har jeg ennå ikke hørt noe om.

KORTERE LADEKØ

Byggmester Morten Andersen, daglig leder i Jamo Entreprenør AS i Nannestad, holder seg fortsatt til diesel som han også gjorde etter en prøvetur med elvarebil i 2022.

Byggmesteren traff Jarle og Harald Jevne i 2022. (Faksimile fra Byggmesteren 09/22)

– Vi prøvde elvarebil for andre gang i vinter, og det gikk bedre enn for fire år siden. Nå ble vi i hvert fall ikke stående i ladekø som vi gjorde sist, og bilen var kjapp å lade, forteller han.

– Heller ikke nå vil vi gå for elvarebiler. Rekkevidden var fortsatt for kort. Her i Nannestad er det kaldere enn mange andre steder, og den Ford Courier vi kjørte, ble for fort ladet ut i kulda, forklarer Andersen.

Firmaet har 11 varebiler til ansatte, og to-tre av dem vil være klare til utskifting om et par år.

– Når det blir aktuelt å bytte dem, vil vi nok vurdere bil med elektrisk motor. Hva vi faller ned på, er for tidlig å si. I bilparken nå har vi Ford Transit Custom, Mercedes Vito og Toyota Proace, forteller Andersen.

ELVAREBILENE SELGER BEDRE

Selv om det fortsatt kjører flest dieseldrevne varebiler på veiene, er trenden elektrisk. Etter sju måneder i år, har andelen elvarebiler økt med 11 prosent, mens salget av nye varebiler totalt gikk ned med 8,5 prosent, viser statistikk fra Opplysningsrådet for veitrafikken.

Den elektriske Volkswagen ID.Buzz topper varebilsalget hittil i år. Til og med juli er det solgt 2 150 biler av den modellen. Ford Transit/Turneo Custom og Mercedes Benz Vito/Viano er de nest mest solgte med henholdsvis 1 279 og 932 varebiler. Begge er fossilbiler. ■

HYUNDAI MED 450 KM ELEKTRISK VAREBIL

Hyundai lanserer STARIA Electric som treseters varebil med opptil 450 kilometer WLTP-rekkevidde. Batteriet er på 84 kWt, og med 800-volts ladesystem skal det kunne hurtiglades fra 10 til 80 prosent på rundt 20 minutter.

Varebilen har 218 hk, nyttelast på opptil 1.040 kilo og kan trekke tilhenger på opptil to tonn. Varerommet har plass til tre europaller og doble skyvedører.

STARIA har også V2L med opptil 3,5 kW effekt, blant annet fra en stikkontakt i varerommet som kan brukes til elektrisk utstyr og verktøy. Varebilen kommer til norske forhandlere i september.

STARIA Electric Varebil kommer i to utstyrsnivåer og kan leveres med sidehengslede bakkdører eller topphengslat bakluke. (Foto: Hyundai)

ELBIL-SKEPTIKER BLE OVERBEVIST

Han hadde ikke troen på elektrisk varebil. Nå kan ikke André Nybo tenke seg å bytte tilbake. – Mye har skjedd med elbiler siden vi fikk den første, sier han.

AV GEORG MATHISEN
POST@BYGGMESTEREN.AS

Skepsisen var stor da Nybo skulle over på elektrisk arbeidsbil.

– Det var ikke så mange som hadde troen på det, sier han.

Nybo er arbeidende formann i NP Bygg. Da han var fersk tømmerlærling, hadde han noen biler som gikk på diesel.

– Men så lenge jeg har jobbet her, har det vært veldig fokus på elbiler, forteller han.

THON-JOBBER

NP Bygg holder til i Oslo, men arbeider også utenfor byen; ikke minst for Olav Thon Gruppen.

– Det er Thon-avtalen som bestemmer hvor vi skal, sier han. Byggmesteren møter André Nybo på Ski, men NP Bygg har jobbet helt opp til Skeikampen nord for Lillehammer, mer enn 200 kilometer unna kontoret i Oslo.

– I firmaet har det vært krav om at hele bilparken vår skal være elektrisk.

UENIGE: Når det er snakk om innredning, har kollegene forskjellige meninger. André Nybo foretrekker en tom bil, mens andre er fornøyde med innredning.

EL-SIKKER: André Nybo er arbeidende formann i NP Bygg. Han er ikke i tvil om at elbil fungerer best i jobben.

Så måtte vi investere i én bil på hybrid eller diesel da vi fikk Skeikampen, sier han. Bilen han kjører til jobben på Ski, har rekkevidde på 240 kilometer på en god dag. Det blir litt for lite til den ene jobben lengst unna.

LETTERE Å PARKERE

– Men som regel kommer du deg langt nok. I Oslo sentrum er det dessuten vesentlig lettere med parkeringer når du har elvarebil, understreker Nybo.

Nå kan han dessuten komme ut hver morgen til fulladet bil i stedet for å måtte kjøre innom en bensinstasjon i løpet av arbeidsdagen. Det betyr at det ikke er noe problem at det tar lenger tid å lade enn å fylle en tank med diesel.

LADING UTENFOR ARBEIDSTID

– Ladingen går raskt, mener han. Men vanligvis trenger han altså ikke å lade i løpet av arbeidsdagen:

– På kontoret har vi lader til alle bilene. Jeg arbeider service, så jeg kjører bilen hjem. Der får jeg den muligheten at jeg lader hjemme slik at jeg slipper å gjøre det i arbeidstiden. Bilen har mer enn god nok rekkevidde til å kjøre en hel arbeidsdag, sier han.

Av de nærmere 100 ansatte i firmaet er det bare noen få som har fast bil. Resten er tilgjengelige for lån: De som trenger bil, booker seg inn og låner.

– Vi er veldig sentrumsbaserte. Derfor er det ikke så mange som trenger bil, forteller André Nybo.

Selv kjører han Peugeot. I sommer har firmaet fått to nye Kiaer som skal ha veldig bra rekkevidde.

HELST UTEN INNREDNING

På ett område er han og noen av kollegene helt uenige. Det gjelder hva som er den ideelle innredningen i jobbil:

– Vi er veldig splittet hos oss. Jeg er vel ikke så glad i den innredningen vi har. Jeg er mer glad i å ha en tom bil som jeg får fylt opp med så mye som mulig, sier han, men skjønner at ikke alle ser det på samme måten:

– Dette er veldig smak og behag. Andre er fornøyde med innredningen, sier André Nybo. ■

TOPPER: Volkswagen ligger på salgstoppen for nyregistrerte varebiler i første halvår.

EL HAR PASSERT HALVPARTEN

I første halvår i år passerte elbil-andelen for første gang halvparten av alle nyregistrerte varebiler.

De seks første månedene i år ble det registrert 11.564 nye varebiler, og 6303 av dem er elektriske, viser statistikken fra Opplysningsrådet for veitrafikken (OFV).

Fra 1. september 2026 økes den laveste satsen i CO₂-komponenten i engangsavgiften for varebiler. Det kan friste enda flere til å handle elektrisk, mener OFV.

– Dette er et grep som vil slå positivt ut på elandelen. For personbilene har avgiftspolitikken vært helt avgjørende for omstillingen. Skal vi nå utslippsmål-

ene som er satt, trenger også varebil-markedet forutsigbare rammevilkår som gjør det enklere og mer lønnsomt å velge utslippsfritt, sier OFV-direktør Geir Inge Stokke i en pressemelding.

Ifølge Statistisk sentralbyrå er 43 % av norske varebiler håndverker- eller servicebiler. Men byggebransjen ligger etter i utskiftningen. Bransjen bruker mer diesel og mindre elektrisk enn gjennomsnittet, viser tallene fra SSB.

Volkswagen selger flest nye varebiler nå, med 3385 registreringer første halvår i år. Deretter følger Ford (2002 registreringer), Toyota (1652) og Mercedes (1091).

TYNGRE ELBIL MED VANLIG FØRERKORT

Fra 26. november 2027 blir det mulig å kjøre elbiler med tillatt totalvekt på opptil 4.250 kilo med vanlig førerkort klasse B. I dag er hovedgrensen 3.500 kilo.

Den nye grensen skal blant annet gjøre det enklere å kjøre tyngre elektriske varebiler, men gjelder først når føreren har hatt klasse B i minst to år.

Reglene for tilhenger følger ikke automatisk med på kjøpet. Med vanlig

klasse B kan tilhengeren være opptil 750 kilo, eller bil og tilhenger kan ha en samlet tillatt totalvekt på maksimalt 3.500 kilo dersom hengeren er tyngre. Skal håndverkeren kjøre en tyngre kombinasjon, kreves fortsatt utvidet førerrett.

Det nye EU-direktivet åpner samtidig for nye førerkortkoder som senere skal gjøre det mulig å kjøre enkelte tyngre elbiler med tilhenger etter ekstra opplæring eller prøve.

Byggmester Lars Bertelrud i sin skinnende, nyoppussede varebil utenfor kontorbygget på Plassen industriområde i Alvdal.

DEN SVÆRT SPESIELLE VAREBILEN TIL BERTELHUD

Byggmester Lars Bertelrud i «Hogg & Slå AS» i Alvdal har en Ford E-350 Super Duty – en svært spesiell varebil. Den har han egenhendig restaurert og innredet.

Lars Bertelrud er klar for nye oppdrag med sin nyoppussede, varebil som han har innredet med reoler, laget av vannfaste finerplater.

AV HARALD VINGELSGAARD
POST@BYGGMESTEREN.AS

Vi møter ham inne på verkstedet hjemme i Alvdal i Innlandet.

- Dette er en 25 år gammel Ford E-350 Super Duty med firehjuls drift. Den har god fremkommelighet.

Han snakker om alle de avsides veiene i Nord-Østerdal i Innlandet hvor han kjører til forskjellige byggeprosjekter, i skogen eller høyt til fjells, for eksempel til hytter og setrer.

- Vi i Hogg & Slå AS har mange eldre Toyota HiAce varebiler. Min varebil tar seg mye bedre fram i ulendt terreng. Flere av HiAce-ene har fått ødelagte støtfangere og kanaler på dårlige veier, fastslår han.

Superbilen er svært høy oppunder, det vil si at avstanden fra veidekket eller bakken og opp til undersiden av karosseriet på bilen, er stor sammenlignet med de aller fleste andre biler.

STERK

Dette er en varebil som er laget for å trekke tunge lass.

- Jeg kan kjøre med 3,5 tonns tilhenger.

I bratte bakker med tung last, kan han koble inn krabbegiret. Denne firehjulstrekkeren har automatgir og transferkasse med høy- og lavserie.

Dette er en 2001-modell Ford E-350 Super Duty, med Navistar International 7.3 Power Stroke V8 diesel motor med 215 hestekrefter.

VEKKER OPPSIKT

Bilen skiller seg ut fra de aller fleste andre varebiler som tømrere og byggmestere kjører. Den skinnende nylakkerte amcaren blir lagt merke til, både av folk flest og av kundene til Hogg & Slå AS, når han er på farten.

- Hva sier kunder og andre folk til deg, når du kommer kjørende med denne spesielle bilen?

- Folk er blide og positive. Kundene mine synes det er artig. Bilen er god reklame for bedriften vår. Mange kommenterer at den er så høy. Bakhjulstrekkere i samme modell er mye lavere.

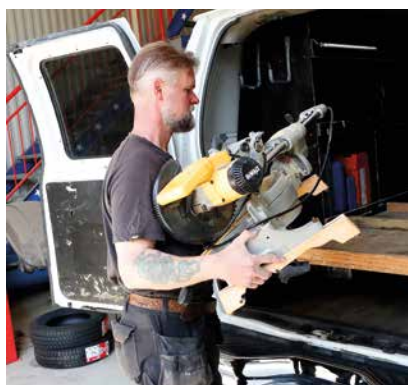
MEKKER SELV

Byggmester Bertelrud kjører ikke bilen til verksted. Han utfører all service og reparerer den selv når det trengs.

- Denne bilen er svært holdbar. ➔

Varerommet er innredet med reoler på hver side. Under en del av reolene kan han legge inn en hylle som han bruker når det er nødvendig.

Hylla er svært praktisk, med plass til standard plater på gulvet under, og mye forskjellig oppå, for eksempel kapp- og gjærsag.

Finerplaten han tas ut og inn av varerommet. På undersiden er det plass til mange standard plater på 1,2 x 2,4 meter.

Reolene i varerommet er festet til de originale innredningsfestene på veggene i bilens karosseri.

Skiltet på bilen med innskrifsjon Quigley 4x4 betyr at bilen er konvertert til firehjulsdrift, for Ford, da bilen var ny. Ombyggingen er omfattende, med blant annet transferkasse, spiralfjærer, akseloppheng og Dana 60 for-aksling med Warn frihjulsnav. Quigley utførte disse ombyggingene med tanke på enkel deletilgang, og benyttet standarddeler fra flere amerikanske produsenter. Egen delaliste for ombyggingen følger bilen.

Her er Lars Bertelrud i sin nyoppussede, 25 år gamle varebil, foran et lager med både gamle og nye materialer.

Den går og går. Jeg har, stort sett, kun utført normalt vedlikehold, før rust-problemer gjorde en omfattende karosserijobb nødvendig.

Nye deler til den gamle bilen kjøper han fra USA. Disse delene fraktes til Europa, Norge og Alvdal, enten via båt eller fly. Når det haster blir det flyfrakt.

– Det er mye billigere å kjøpe deler fra USA enn Europa. Et oljefilter koster for eksempel mellom 20 og 30 kroner, sier han.

Den kraftige V8 diesel motoren er lett å høre på lang avstand.

– Denne bilen er litt dyrere i drift enn våre Toyota HiAce-er på vanlig kjøring. Men med tilhenger med full last bruker denne mindre diesel enn HiAce-ene, sier han.

FJERNET MYE RUST

Forden har vært en trofast arbeidsbil siden han kjøpte den i 2012. Men da det ble for mye rust, måtte han gjøre en omfattende jobb.

– Jeg fjernet de rustne kanalene på karosseriet og sveiset inn nye kanaler. Jeg har sandblåst og understellsbehandlet bilen, reparert hjulbuene og skiftet støtfangere. Den er nylakkert utvendig, unntatt taket.

Alt dette har han gjort selv. Det tok til sammen tre år. Jobben gjorde han på fritiden – som en hobby.

– Nå vet jeg at bilen er i god stand, fastslår han.

– *Hvordan er sikkerheten i denne gamle bilen?*

– Den har ABS-bremser og kollisjonsputer som standard utstyr. Denne bilen er tung og høy, med mye stål i karosseriet, det gir god passiv sikkerhet.

TRIVES

Lars Bertelrud trives svært godt i sin amerikanske arbeidsbil.

– Den er lett å starte. Jeg har svært god oversikt når jeg kjører. Dette er en solid og holdbar bil som det aldri er noe tull med.

Det er en rad med seter foran, og et

FAKTA

HOGG & SLÅ AS

er en svært allsidig bedrift med ni ansatte og holder til på Plassen industriområde i Alvdal kommune nord i Østerdalen i Innlandet fylke. Hogg & Slå AS setter opp nye bygg som hus, hytter og driftsbygninger. De lafter nye bygg og tar vare på gamle bygninger. Hogg og Slå AS har sentral godkjenning for antikvarisk bygningsvern. Lars Bertelrud har fagbrev som tømrer, han er byggmester og faglig leder i bedriften. Han arbeider også som murer i firmaet, i tillegg til tømrerjobbingen. Han eier halvparten av Hogg & Slå AS. Daglig leder Terje Skaret eier den andre halvdel av firmaet.

stort varerom bak. Inne i dette varerommet har han laget reoler av vannfaste finerplater. Disse platene festet han til de originale innredningsfestene på veggene i bilens karosseri.

På den måten er dette blitt skikkelig solide reoler som sitter godt fast. I disse reolene har han forskjellig verktøy. I det store rommet mellom reolene er det plass til mye utstyr, for eksempel kapp- og gjærsag, spikeranlegg med kompressor, slanger og spikerpistoler, aggregat, bensinkanner og vannkanner som trengs på steder han arbeider hvor det ikke er innlagt vann.

SMART

En liten smart detalj inne i varerommet er verd å legge merke til. Under en del av reolene har han laget spor til en stor finerplate, en hylle, som han selv har laget. Under hylla, på gulvet, er det plass til åtte standard bygningsplater som er 1,2 x 2,4 meter. På hylla kan han legge forskjellig verktøy og utstyr.

– Det er veldig praktisk.

Dermed kan han frakte noen plater, uten tilhenger, noe det ikke er plass til i Toyota HiAce-bilene til firmaet. Dette er spesielt praktisk til oppdrag på steder hvor det er veldig dårlige veier fram til byggeplassen.

Mellom kupeen og varerommet, har han satt opp et plexiglass, slik at det skal bli varmere i kupeen om vinteren, og for å begrense støy.

– *Hvordan ser du på fremtiden med din nyoppussede van Ford E-350 Super Duty?*

– Nå, når den 25 år gamle bilen er satt i stand, kan den gå i nye 25 år, sier byggmester Bertelrud i Hogg & Slå AS. ■

FOR DEG SOM JOBBER I TØMRERFAGET

TØMREREN

A full-page photograph of a carpenter, Tømrmester Slaathaug, working on a roof. He is a middle-aged man with glasses, wearing a black cap, a bright yellow-green high-visibility t-shirt with 'SLAATHAUG BYGG' on it, and black work pants with a tool belt. He is standing on a wooden roof structure, leaning on a white-painted wooden railing. In the background, there are stacks of red roof tiles and lush green trees under a blue sky with scattered clouds. The overall scene is bright and sunny.

**Tømrmester
Slaathaug fra
Telemark
redder
stort stabbur
på Ullern gård**

- De som bygget her i 1840 hadde greie på det - men nå trenger bygningen en ny giv, sier tømrmester Hallvard Slaathaug om restaureringen av det staselige stabburet på Ullern.

Stort og staselig:
Stabburet er rundt
120 m² med ca.
410 m² takflate.

AV **CHRISTOPHER KUNØE**
CK@BYGGMESTEREN.AS

Oppe på stillaset stanser Slaathaug ved en av de gamle sperrene og peker på en liten utsparing som fortsatt holder konstruksjonen på plass etter 180 år.

– Det varmer å se slike gode trelåser. Og stabburet er fullt av godt håndverk, sier Slaathaug begeistret.

Mellom lavblokker fra 80-tallet står stabburet som er siste rest av Ullern gård som brant i 1988. Nå får det nødvendige utskiftninger av Slaathaug, byggmester Kay Runar Bjørnfeldt og tømrer Valdas Miracas.

LESER BYGNINGEN FØR HAN BYGGER

– Jeg har drevet som byggfaglærer i 30 år, men har alltid hatt interesse for gamle laftebygg og restaurering, så jeg har hatt noen slike prosjekter opp igjennom. Jeg har fått fordype meg i det på bygningsvernaskolen på Røros for noen år tilbake.

Etter at han fornyet dukkestua på Ullern, lurte sameiet på om han også kunne redde det langt større stabburet.

– Det er jo et stykke fra Telemark, men jeg synes stabburet er faglig spennende og et viktig kulturminne fra en av Oslos fineste gårder. At Kay Runar og Valdas også sa ja, avgjorde saken, sier Slaathaug.

Da arbeidene startet etter pinse, var planen å redde taket og de mest værutsatte delene av stabburet. Først da den gamle tekkingen ble demontert, viste det seg hvor omfattende skadene faktisk var. Flere sperrer måtte repareres, gavlene bygges opp på nytt og hele takkonstruksjonen forsterkes før nytt tegltak kunne legges.

– Det var åpenbart mer råte enn det vi så i starten, sier Bjørnfeldt oppe på stillaset.

På restaureringsprosjekter finnes det sjelden tegninger som viser hvordan bygningen er satt sammen. Før én eneste ny del kunne lages til stabburet, måtte konstruksjonen derfor leses slik den sto.

– Jeg tok med meg papp og tok mal av sperrene og andre bygningsdeler. Så bar det hjem til verkstedet, forteller Slaathaug.

Store deler av de nye emnene ble skåret ut hjemme på verkstedet før de ble fraktet til Oslo. Mange detaljer kunne kopieres direkte, mens andre måtte rekonstrueres. ➔

«Det varmer å se slike gode trelåser. Og stabburet er fullt av godt håndverk.»

TØMRERMESTER HALLVARD SLAATHAUG

Utsparing og trelås som fortsatt holder konstruksjonen på plass etter 180 år.

Stabburet er det mest synlige kulturminnet etter den gamle Ullern gård som brant ned i 1988. Etter mange år med vær og lekkasjer ga Kulturminnefondet et raut tilskudd til restaureringen, som skal sikre at trebygningen bevares videre og brukes av Generallunden boligsameie.

FAKTA ULLERN GÅRD

En av de største gårdene i det som i dag er Oslo vest og ga navn til dagens bydel Ullern. Øvre Ullern ble kjøpt av hoffsjef Herman Severin Løvenskiold i 1866, familien eide gården fram til eiendommen ble utparsellert på 1900-tallet. Stabburet ble oppført rundt 1840 og er ett av de siste bevarte bygningene fra det gamle gårdsanlegget. Hovedbygningen og drengestuen ble ødelagt i en brann i 1988. Stabburet ble reddet. Eies i dag av Generallunden boligsameie. Restaureringen har fått støtte fra Kulturminnefondet.

Spiret på gavlene var ett av elementene det ikke fantes tegninger eller mål av.

– Vi visste ikke hvordan spiret skulle se ut. Så fant vi et gammelt vinterbilde. Da kunne jeg jobbe etter det.

For Slaathaug er slike rekonstruksjoner en av yndlingsoppgavene.

– Å lage tidsriktige kopier i riktige materialer og se at de passer godt inn, det er en fin følelse, sier tømrmesteren.

TILBAKE TIL TEGLTAK

Da den gamle tekkingen var fjernet, ble det også tydelig at stabburet var underdimensjonert for et varig tak med teglstein.

– Vi tror at det opprinnelig var teglstein på det i gamle dager. Så har man bygget om og forandra på et tidspunkt. Takkonstruksjonen som var her nå, kunne

ikke vært mindre eller skrøpeligere – det er flaks at stabburet har klart seg likevel, sier byggmester Kay Runar Bjørnfeld.

Både gamle fotografier og selve takkonstruksjonen peker mot at bygningen opprinnelig var tekket med tegl. Skulle stabburet tilbakeføres til en utførelse som lå nærmere den opprinnelige, måtte bæreevnen økes.

Ingeniørfirmaet Haug & Blom-Bakke A/S dimensjonerte forsterkningene, og sperrene ble forsterket med 2" x 6" plank på begge sider og gjennomgående gjengestag.

– Vi har forsterka sperrene. Lagt stål på hver side av sperrene, gjennomgående gjengestag imellom og så skrudd det fast.

Samtidig var målet å bevare mest mulig av den opprinnelige konstruksjonen. Der

råten var begrenset, ble tømmeret reparert med innspunsing i stedet for å skiftes ut, og alle nye deler måtte følge de gamle utskjæringene og sammenføyningene.

– Det som er vanskelig, er å finne alle utskjæringene og få det til å stemme med det gamle.

Valg av materialer følger den samme tankegangen. Vannbord og taklekt er utført i malmfuru, mens impregnerte materialer er valgt bort. Samtidig er det lagt inn luftespalter og ventilasjon slik at konstruksjonen tørker godt etter nedbør.

– Tegl suger litt vann, så steinlektene vil råtne i kontakt med steinen i åras løp. Derfor har vi 100% malmfuru i disse lektene. Det er viktig at konstruksjonen får tørke, fastslår Bjørnfeld.

Slaathaug har tatt vare på deler fra stabburet som byttes ut.

Rekonstruert detalje på stabburet.

Solid fundamentering med store steiner har sørget for å holde stabburet stabilt og tørt.

Tømmerveggene har stort sett klart seg godt i 180 år.

«Her brukte Løvenskiold gode materialer og dyktige tømrere.»

fastslår tømrermester Slaathaug i stabburets første etasje.

- Det som er vanskelig, er å finne alle utskjæringene og få det til å stemme med det gamle, sier Slaathaug.

Vannbord og taklekt er utført i malmfuru, mens impregnerte materialer bevisst er valgt bort.

Byggmester Kay Runar Bjørnfeld, tørmrermester Hallvard Slaathaug og tømrer Valdas Miracas er snart ferdig med restaureringen av stabburet på Ullern.

Tømrer Valdas Miracas gjør seg ferdig med undertak og lekter før stabburet får tegltak.

Taket er gjenoppbygget for å tåle et tyngre tegltak. De nye taksperrene har stå på begge sider og gjennomgående gjengestag.

GAMLE LØSNINGER SKAL VARE

Nesten to hundre år har satt sine spor inne og ute. Taket har fått en svak hellning, og under restaureringen var spørsmålet om konstruksjonen skulle rettes opp samtidig som arbeidene pågikk.

Håndverkerne landet raskt på det motsatte. En oppretting ville krevd langt større inngrep enn restaureringen var ment å omfatte, samtidig som bygningen ville mistet noe av uttrykket den har fått gjennom årene.

– Vi måtte følge det gamle. Skulle vi retta opp det taket, måtte vi tatt av hele taket samtidig og dratt det opp. Det skal jo ikke se sånn ut heller.

Det samme gjelder når nye deler skal passes inn i en gammel konstruksjon. Hver utskjæring og sammenføyning må stemme med det som allerede finnes.

– Det som er vanskelig, er å finne alle utskjæringene og få det til å stemme med det gamle, forklarer Slaathaug som mener at det er nettopp slike vurderinger som skiller restaurering fra vanlig tømrerarbeid:

– Målet er ikke å gjøre et gammelt bygg nytt, men å bevare mest mulig av det håndverket som fortsatt fungerer.

IMPONERT OVER HÅNDVERKET

Inne i stabburet er de gamle sammenføyningene godt synlige. Kraftige bjelker og lafteforbindelser viser hvordan bygningen ble reist rundt 1840.

– Her brukte Løvenskiold gode materialer og dyktige tømrere!

Selv om deler av konstruksjonen måtte repareres, mener Slaathaug at kvaliteten på det opprinnelige arbeidet er hovedårsaken til at stabburet fortsatt står så godt.

– Det er godt bygget i utgangspunktet.

Han trekker også fram fundamenteringen som en viktig forklaring på at bygningen har tålt nesten to hundre år uten store setningsskader.

– Fundamenteringa er veldig bra med store flate steiner. De skal nok ha sin del av æra for at stabburet står godt etter 180 år.

I august tas stillaset ned og restaureringen markeres sammen med beboerne i Generallunden boligsameie, tømrerne og inviterte.

– Stabburet er satt i stand med minst mulig inngrep, samtidig som bygningen kan brukes videre i mange år framover. Er det rart vi liker å drive med gammelt? spør tørmrermester Hallvard Slaathaug. ■

VELG KORTREISTE SERTIFISERTE TREVARER

KLIKK HER
FOR MER INFO

Som byggmester har du stor innflytelse på hvilke krav som stilles i høstens anbud og materialvalg. Når du velger PEFC-sertifisert tømmer, sikrer du sporbart norsk trevirke – og bidrar samtidig til arbeidsplasser i distriktene, norske skogeiere og et skogbruk som forvaltes videre fra generasjon til generasjon.

Norsk skog eies og drives av rundt 126 000 skogeiendommer over hele landet – mange familiebedrifter som har forvaltet skogen sin gjennom flere generasjoner. Praktisk talt all norsk skog er PEFC-sertifisert. Still krav om PEFC-sertifiserte trevarer i høstens anbud og prosjekter, og bidra til å opprettholde arbeidsplasser i distriktene og en verdiskaping som blir værende lokalt. Les mer på pefc.no

PEFC – Norsk standard for bærekraftig skogbruk

PRODUKTER

Med et 8 Ah XR-batteri oppgir DeWalt opptil 70 tverrkutt eller 280 meter kløyving i 19 mm MDF. Sagen veier 4,5 kilo og kommer i handelen i løpet av høsten. (Foto: DeWalt)

DEWALT DCS525

SIKRERE OG PRESIS 18V DYKKSAG

DeWalt DCS525 er en ny 165 mm dykksag på 18V XR med elektronisk tilbakeslagskontroll, risskutt og høyere turtall. Den har børsteløs motor med opptil 5.400 o/min og kutter inntil 59 mm. Sagen kan brukes på DeWalts eksisterende styreskiner og har splintbeskyttelse for renere kutt i plater og ferdige overflater.

AKRIBIS LINE ANCHOR

KRITTSNOR MED INNEBYGD ANKER

Foto: Akribis

Akribis Line Anchor lar én person feste og slå kritt snoren uten spiker eller skruer. En fjærbelastet stift trykkes direkte inn i treverket og holder snoren på plass. Ankeret kan også brukes som vanlig endekrok og monteres på vanlige kritt snorer.

BRANSJEREGISTERET

VERKTØYSLIPING AS

Henter og leverer på østlandet

www.verktoysliping.no

Mobil 932 11 439 / 997 93 140

Gamle Dalsveg 134, 2032 Maura

E-post: verktoysliping@icloud.com

SLIPEVERKSTED FOR:

Sagbruk
Treindustri
Metallindustri
Byggentreprenør
Skogentreprenør
Private

Salg av verktøy

**BYGGMESTER
FORBUNDET**

La fagfolk gjøre jobben

**DYKTIGE FAGFOLK
STERKERE SAMMEN**

byggmesterforbundet.no

E05-merkingen viser at treproduktet tilfredsstiller den nye grensen for utslipp av formaldehyd. (Illustrasjon: ChatGPT, Byggmesteren)

NYE KRAV TIL TRE-BASERTE PLATER

Fra 6. august gjelder strengere krav til formaldehyd i trebaserte produkter. Tømrere må passe på at plater og andre byggevarer som brukes innendørs oppfyller de nye kravene. De nye kravene er en del av kjemikalierregelverket REACH og ble gjennomført i norsk rett allerede i mai 2024. Etter en overgangsperiode begynte de nye grenseverdiene å gjelde 6. august i år.

E05 DUKKER OPP PÅ FLERE PLATER

For møbler og trebaserte produkter er grensen satt til 0,062 milligram formaldehyd per kubikkmeter luft. Produkter som avgir mer enn dette under den fastsatte testen kan ikke lenger bringes i omsetning.

Heltre der formaldehyd forekommer naturlig er unntatt. Det samme gjelder produkter som utelukkende skal brukes utendørs. Byggeprodukter som bare brukes utenfor bygningsskallet og dampspærren, og som ikke avgir formaldehyd til inneluften, er også unntatt. For tømreren vil endringen først og fremst bli synlig gjennom produktutvalget og dokumentasjonen hos byggevarehandelen.

Fritzøe Engros bruker blant annet betegnelsen E05 på trebaserte produkter som tilfredsstiller den nye formaldehydgrensen. E05 må imidlertid ikke forveksles med en ny offentlig norsk merkeordning. Det avgjørende er dokumentasjonen på at produktet tilfredsstiller kravene.

For en utførende håndverker blir derfor rådet enkelt: Sjekk produktdokumentasjonen før platen bygges inn innvendig, særlig dersom det dreier seg om eldre produkter eller varer som har ligget lenge på lager.

HULTAFORS FPS 90 OG 120

TO FASTE GIPSVINKLER

Hultafors utvider utvalget med to faste gipsvinkler på 90 og 120 cm. De nye vinklene er laget i aluminium og har et 50 mm bredt blad med millimeter- og vinkelskala.

I motsetning til Hultafors' sammenleggbare gipsvinkler har de nye variantene ingen hengsel eller vinkelinnstilling. Blad og anlegg er fast forbundet med nagler. Hultafors oppgir at naglene skal sikre at vinkelen beholder presisjonen over tid, også ved intensiv bruk. Vinkeltoleransen er oppgitt til $\pm 0,06$ grader.

Foto: Hultafors

PRODUKTER

LooseFill DIY har en deklart varmelednings-
evne på 0,038 W/
[mK], tilsvarende
lambdaverdi 38.
[Foto: Hunton]

HUNTON LOOSEFILL DIY

LØS TREFIBERISOLASJON UTEN BLÅSEMASKIN

Hunton lanserer Native LooseFill DIY, en løs trefiberisolasjon som legges for hånd ved mindre isoleringsarbeider. Produktet leveres i sekker med åtte kilo trefiberisolasjon. En sekk tilsvarer ifølge produsenten om lag én kvadratmeter isolasjon med 20 centimeters tykkelse i bjelkelag. Ved bruk på loft oppgis deknningen til cirka 0,8 kvadratmeter.

Festool lanserer de batteridrevne stikksagene PSC 500 og PSBC 500 med ny bladføring, 120 mm skjæredybde og to forskjellige grep. [Foto: Festoll]

FESTOLL PSC 500 OG PSBC 500

NYE 18V STIKKSAGER

PSC 500 og PSBC 500 er teknisk svært like, men har forskjellige grep. PSC 500 har lavt grep over maskinhuset, mens PSBC 500 har bøylehåndtak. Begge har børsteløs motor og en ny trepunkts bladføring som skal redusere sideveis bevegelse i sagbladet. Sagene kapper opptil 120 mm i tre, 20 mm i ikke-jernholdige metaller og 10 mm i mykt stål. Sagbordet kan vinkles 45 grader til begge sider.

KLIKK HER
FOR MER INFO

SERTIFISERT TAKSIKRING

- Produsert i Norge!
- Lette deler i aluminium!
- Enkel og rask montering!
- Takvinkel fra 0 – 60 grader!
- Testet av SINTEF i henhold til den nye taksikrings-standarden EN13374!

Tlf: 90 91 14 10
post@strandstillas.no
www.strandstillas.no

STRAND STILLAS

Velg en partner som holder tett

Isola Tyvek® Proffsystem

Med Isola Tyvek® Proffsystem får du vindsperre, tape og tetteprodukter som er utviklet og testet for å fungere sammen. Det gir færre usikre overganger, enklere utførelse og større trygghet i prosjektet.

KLIKK HER
FOR MER INFO

Bygg bedre, enklere

